MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Any I. Núm. 17. - Barcelona, dijous 23 maig 1929

Una data històrica

El dia 19 de juny de 1913 s'acorda celebrar a Barcelona la segona Exposició Internacional

Ja heu vist l'Exposició?

Si n'espereu una altra, probablement sou massa optimistes

El record que conservarem de l'Exposició

Ja en tenim sort, ja! Hem vist una Exposició, o almenys la inauguració d'una Exposició! Hi ha ciutadans afortunats — afortunats? Ja tenen uns cinquanta anys! — que ja n'han vist una altra.

A algunes persones que recorden bé l'Exposició de l'any 1888 els hem preguntat quina és la idea predominant que en conservaven. Gairebé totes les persones que l'any 88 no havien passat l'adolescència ens han contestat que el record que els resumeix tota l'Exposició Universal és la manifestació naval que va presenciar Barcelona, fet polític d'una importància innegable.

L'Exposició de 1929, malgrat els quaranta vaixells de guerra que hi ha al port i l'escampadissa de gorres de mariner que es veu pels carrers, deixarà un record encara més precís. Quan siguem vells, en parlar-nos de l'Exposició de 1929, veurem una avinguda amb columnes lluminoses i al cap d'amunt un palau de qualitat de cristall que deixa anar una cascada de tonalitats de seda i porta plantat al clatell una corona de sant immensa com el sol que els pintors del segle XIX posaven en les pintures allegòriques. I aclucant-nos un xic d'ulls veurem encara perfectament com els raigs d'aquesta glòria obren un clot al núvols o fan pessigolles al cel. Aquesta apoteòsi lluminosa se'ns apareixerà simplificada, retallada, amb línies rectes i fines com en una làmina d'un tractat de perspectiva.

I encara que els sistemes d'il·luminació fessin progressos extraordinaris tampoc hi ha el perill que se'ns esborri aquesta imatge. Les línies són tan acusades! Dues paral·leles que fugen: sobre d'elles les línies horitzontals d'un gran palau amb cúpula vaticanista i la resplendor com la cua estesa d'un paó quan fa la roda.

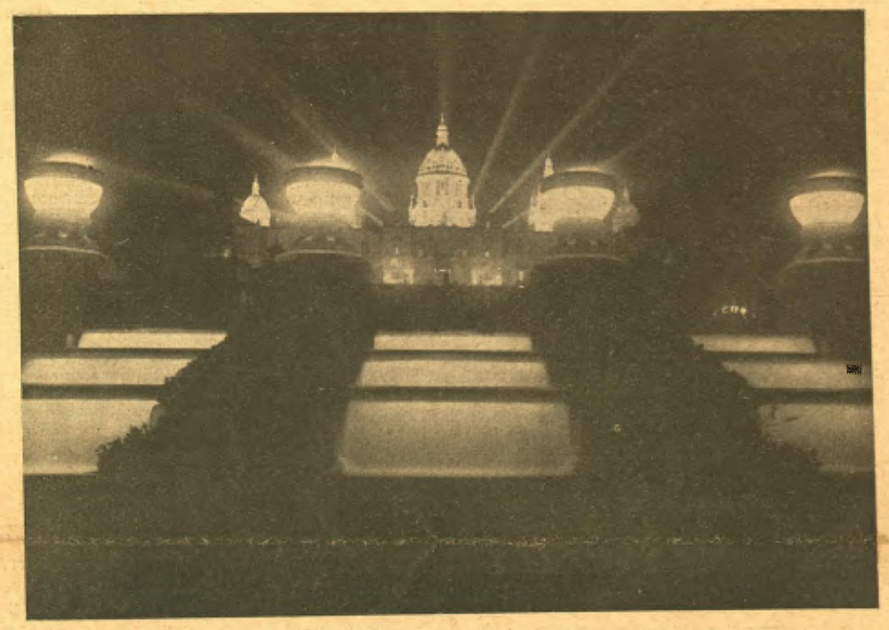

Les il·luminacions del Palau nacional

Les quatre meravelles de Montjuïc

L'Exposició estarà bé. Compta amb element d'èxit segur. Si havíem de destriar els imponderables que integren aquest èxit, senyalaríem en primer terme la situació realment extraordinària i després l'extensió. Un home de cames no podrà, quan tot estigui llest, recórrer els jardins i els palaus amb quatre o cinc dies. Afegiu-hi que els desnivells, si afavoreixen els efectes de perspectiva, augmenten la fatiga corporal del que recorre els jardins.

Després del dos factors situació i extensió cal remarcar realitzacions magnífiques i comptar quatre meravelles indiscutibles. Els jardins de la Font del Gat són ja una cosa definitiva. Durant els vuit mesos que Montjuïc ha estat tancat, aquests jardins s'han anat perfilant. Hi ha als voltants de la Font del Gat recons incomparables que els accidents del terreny multipliquen fins a oferir-vos tota la diversitat dels jardins mediterranis. Roserars i pèrgoles plenes de flors, placetes delicioses, camins de sorpresa, jardins de soldà i jardins de monges, i al cap d'amunt del Parc Laribal aquell recó de pins torts que sembla un Ghirlandais.

La segona meravella és el «Poble Espanyol», miracle poètic i tècnic que només poden trobar banal les persones privades de tota mena de llums de l'esperit.

La tercera meravella és la il·luminació, el joc de la llum amb els brolladors i les cascades. Té el mèrit d'ésser un castell de foc variadíssim i que pot encendre's cada nit.

La quarta meravella és el palau de l'Agricultura, el model més important d'arquitectura moderna que tenim a Barcelona, barreja d'estils italians i espanyols. Una altra de les gràcies d'aquest palau és que amaga discretament el Poble Sec, tot perfilant sobre la ciutat una sèrie de cúpules i llanternes molt gracioses.

Cal popularitzar l'Exposició

¿Direm que la propaganda d'aquesta Exposició s'ha portat més davant del foraster que davant de l'indígena? Al cap i a la fi, així havia d'ésser. Les Exposicions internacionals es fan per atreure el foraster, i aquest ha mossegat l'esquer. Però com que pel que fa a badar, el bon barceloní no és pas dels que queden més malament, el nostre conciutadà ha anat i anirà a l'Exposició, per bé que, ben mirat, l'expectació barcelonina no s'ha desvetllat, fins quinze dies abans d'obrir-se l'Exposició. La febre urbanitzadora d'aquestes darreres setmanes ha estat, per al barceloní, la propaganda més eficaç.

Fins els més escèptics s'han adonat que amb aquesta Exposició ens hi juguem una època de prosperitat, i que es fa amb els diners de la ciutat.

Dir que tenim obligació d'anar molt sovint a Monjuïc seria exagerar. Potser serà més just dir que és necessari fer el possibles perquè la gent vagi a l'Exposició. És necessari que els diumenges la muntanya sigui un formiguer de gent. Cal donar al públic tota mena de facilitats, popularitzar l'Exposició. El romans donaven al públic «panem et circenses», pa i festes de circ. L'Exposició pot ésser el nostre «panem et circenses». Quant al segon aspecte de la petició, millor serà obrir la mà. Fet i fet, des de l'altra Exposició Barcelona no s'havia permès uns altres «circenses».

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

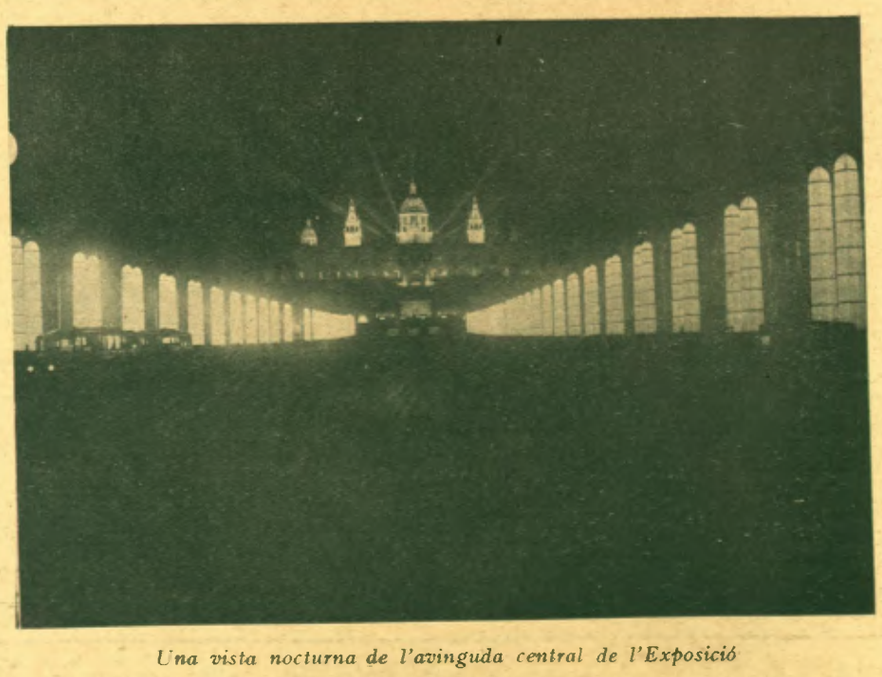

Una vista nocturna de l'avinguda central de l'Exposició

Els dijous blancs

LA CIUTAT VIROLADA

Aquest dijous, el primer de la nostra Exposició, no és precisament un dijous blanc. És més aviat un dijous multicolor. Tota l'Exposició que acabem d'inaugurar i que ve a trencar la relativa monotonia de la nostra vida urbana, és això, una cosa multicolor, polifònica i apoteòsica. Una mena de Festa Major, formidable, extraordinària. Una Festa Major digna d'una ciutat d'un milió d'habitants, amb tots els camins oberts de la terra, de l'aire i del mar; d'una ciutat a punt de rebre les gents de les cinc parts del món.

Després d'alguns anys de fer projectes i tota mena de treballs preparatoris, ens fa l'efecte com si s'hagués fet caure una cortina immensa per descobrir un monument immens. Un monument amb una inscripció històrica: Barcelona 1929.

El moment és únic i tothom el vol viure. Els barcelonins fills o néts d'aquella generació de l'altra Exposició, la del vuitanta vuit, i que recorden l'orgull amb què n'han sentit a parlar, senten com a pròpia l'Exposició d'ara. La gent de provincies, que diuen que Barcelona és una ciutat enlluernadora, un segon París, la volen veure lluir amb els seus més grans atractius. Els estrangers, que de tant en tant animen les nostres Rambles i desensopeixen el nostre arrelat localisme, donant a la nostra ciutat aquella exagerada fama de «cosmopolita» de què frueix, es disposen perquè aquesta fama sigui, durant una temporada, plenament justificada.

Barcelona serà durant uns quants mesos un número de gran turisme, probablement com no ho havia estat mai. Recordem, però, aquells temps de la guerra, quan venia a la nostra ciutat gent de totes procedències i amb tots els intents imaginables. La vida de nit va adquirir llavors una brillantor extraordinària. El diner dels refugiats, dels espies i dels nous rics corria per les timbes d'una manera inconfessable i vergonyant i es bevia xampany per ofegar la tristesa, l'enyorança o els pensaments sinistres. En els nostres cabarets hi havia una atmosfera tèrbola de sentimentalisme i es cantava i es ballava amb una alegria forçada i corrosiva. Llavors Barcelona, també era molt internacional i cosmopolita, els seus hotels eren plens d'uns turistes estranys, les nostres indústries no donaven l'abast i el nostre port era ple de vapors que feien el contraban i tot respirava una prosperitat malsana, pastada amb els dolors de la guerra.

Ara les coses han canviat. Els nostres turistes són persones més assossegades i els seus propòsits són més senzills i més clars. La guerra és per ells un record llunyà i cerquen la vida agradable i el clima dolç del nostre Mediterrani.

Les esquadres de diversos països són ja al nostre port i els seus marins donen una nota pintoresca i viril als nostres carrers. Després tenim ja entre nosaltres una multitud d'homes rossos, anglesos, holandesos, alemanys o noruecs, homes del Nord, ben plantats i amb aires esportius. Tenim les acostumades senyores angleses, que sempre van de dues en dues, sufragistes retirades, probablement, consultant continuament el seu Baedeker. Tenim encara tota la gamma turística d'aquesta població flotant de burgesos mundans que es troben sempre en totes les corrues brillants, que viatgen en sleeping, s'estatgen als «Palace Hotels» i es diverteixen als «Casinos». La nostra veïna França saluda la nostra ciutat i ens tramet una ambaixada característica, els seus ministres, els seus generals, les seves «cocottes», els seus «restaurateurs», els artistes de la «Comédie Française» i monsieur Citroën.

Tot aquest món internacional, cridat per una «réclame» intensa, ve a submergir-se en aquest ambient nostre de Festa Major, poblat de banderoles i gallardets, i ressonant de músiques de sirenes, de clàxans i de botzines, cercant les nostres tèbies nits de revetlla, plenes de perfums i de violins llunyans, nits de lluminàries i de focs artificials.

A tots aquests senyors i senyores els hem de dir: benvinguts a la nostra dolça Barcelona. I per no desmentir les llegendes hem de fer una qüestió d'amor propi l'organització de la nostra hospitalitat, encomanantlos la nostra franca alegria i la nostra enorme felicitat. A.

MIRADOR INDISCRET

El senyor Tarragó

A les oficines del carrer de Lleida, En Pere B. Tarragó, ara senyor Tarragó i a l'hora de cobrar senyor Bohigas, fa sentir el pes de tota la seva autoritat.

— Té, noi! — demanava un dia —. Porta això a baix i pregunta, de passada, si *Jerónimo* s'escriu amb ge o amb jota.

Una altra vegada, en parlar-se de la propaganda a les colònies espanyoles, observà:

— No us descuideu les Canàries!

Durant la passada conflagració europea, el senyor Tarragó va arribar, a les darreries, a dirigir un diari:

— Trobo — li deia un amic — que en el vostre periòdic us ocupeu poc de la guerra.

— La guerra? La guerra és un xisto — afirmà solemnement el nostre home.

Fins el dia de l'armistici estigué repetint la mateixa frase:

— La guerra és un xisto!

Apellem al testimoni de Soler de Sojo.

És, finalment, el mateix senyor Tarragó, segons les males veus, qui escriví:

«En aquest segle XX, o XXI, en què vivim...»

De la biblioteca d'En Pich?

La terrassa del Colón.

La tertúlia de periodistes de tots els dies.

Un d'ells, redactor de *La Noche*, arriba amb un llibre sota el braç. És un exemplar magnífic de Tirso de Molina, de l'edició de luxe de «La Lectura».

— És de la biblioteca d'En Pich? — li pregunta un company.

És meu, comprat amb diners que m'ha pagat En Pich pels meus articles.

— Perdona! Però, com que el veia tan ben enquadernat!...

Recordem que a l'Exposició del Moble hi havia un saló amb una biblioteca pintada. En deien la Biblioteca Pich.

Una frase de l'Alomar

Dos amics nostres han visitat aquests dies En Gabriel Alomar. Parlant de coses de Barcelona li explicaven les darreres facècies d'En Salvador Dalí. L'Alomar s'esqueixava de riure. El darrer número de *L'Amic de les Arts* el va fer feliç.

Comentaris de l'Alomar:

— Aquest xicot quan jo el tenia a l'Institut de Figueres ja era ruc, però veig que ara ha guanyat un cent per cent.

L'inefable senyor Gasch

Un amic s'ha estranyat que publiquéssim, la setmana passada, aquell article de Sebastià Gasch.

No ens hi vàrem pensar gaire a fer-ho. Encara que algú va suggerir la idea de tallar-lo en sec de manera que fes exactament les mateixes ratlles de l'article que pretenia rebatre, decidírem de donar-lo íntegre. Els nostres lectors — si és que el van llegir — ja ens ho deuen haver perdonat: així han pogut comprovar totes les qualitats que adornen els articles del «gran crítico catalán», que diu *La Gaceta Literaria*

El "gran crítico catalán" vist per un bon pintor

Hem trobat el pintor Alfred Sisquella i hem passat una bona estona xerrant mai diríeu de què... Doncs de pintura. Treieu més profit d'una conversa amb ell que de llegir totes les revistes d'avantguarda autòctones i forasteres.

— En Gasch? No sap pas res d'història de l'art. Només està informat, i encara parcialment, del temps de la Guerra ençà. És inútil discutir-hi; no el convencereu pas, perquè és un fanàtic. L'únic remei és tallar-li el coll...

Renunciem a reproduir la resta de la conversa.

Diplomàcia

I, ara que parlàvem de Sisquella.

No fa gaires dies, un amic va trobar-lo i li va preguntar:

— ¿Oi que la teva dona és una mica més alta que tu?

— Sí — va fer En Sisquella —, però jo no l'hi he dit mai.

Gelosia

La gent de Lleida i Girona sembla que estan un xic molestats de no tenir cap representant a les oficines de l'Exposició.

I tenen raó: en aquelles oficines només hi ha el senyor Barceló i el senyor Tarragó.

«Ex diputado provincial y conocido escritor»

Per *Las Noticias* En Josep Pla sempre ha estat «el ex diputado provincial», mai no havia estat escriptor, potser perquè el seu primer llibre, *Coses vistes*, conté aquella descripció tan pintoresca d'algunes interioritats d'aquell diari.

Ara, però, sembla que les coses s'arreglen. Vegeu, si no, què deia el número del dissabte de *Las Noticias*, secció de polítiques:

«Nos dicen de Gerona que ha salido para el extranjero el ex diputado provincial y conocido escritor D. José Pla, acompañado de su esposa e hija.»

Tret dels fets que Llofriu no és a l'estranger, sinó al municipi de Palafrugell, i que la filla del matrimoni Pla no sabem que existeixi, celebrem que *Las Noticias* ja s'hagin adonat que En Pla és escriptor; precisament, sense cap mena de dubte, En Pla és escriptor — i escriptor molt important — abans que res i per damunt de tota altra cosa.

La primera vegada

Quan l'avantguardista i celestial poeta Sànchez - Juan va publicar la primera poesia a *La Veu de Catalunya*, van cometre-li una errada.

Se'n lamentava amb Josep Maria Capdevila, aleshores encara col·laborador de l'òrgan del carrer de Ferlandina.

— Ja ho veu, senyor Capdevila! m'han esguerrat un vers, *a mi que sóc tan jove*!

De teves a meves

Fa bastant de temps, el Dr. Dalí (oncle d'aquell noi) era igual que ara de «gourmet» barrejat de «gourmand».

Un dia, amb una colla d'amics, va organitzar un sopar en un restaurant italià que hi havia al carrer d'Aragó. El menú era de plats italians, començant pels clàssics macarrons.

Un cop a taula, el Dr. Dalí, com a més qualificat en aquelles circumstàncies, així que arribà la plata de macarrons, agafà un plat soper i començà a omplir-lo.

Entre els comensals hi havia el senyor Camprodon, d'una estesa anomenada com a enemic de gastar massa. Aquest senyor mirava amb uns ulls com unes taronges aquell plat que el Dr. Dalí omplia sense parar. A la fi, no pogué estar-se de preguntar:

— Tot això et menjaràs?

— No, si l'omplo per tu — féu el doctor Dalí.

— Ah! — digué el senyor Camprodon, sobtadament tranquil·litzat.

Els plebeus podem estar tranquils

Algú, amb la més gran bona fe del món, ens ha comunicat les seves angúnies per si el senyor Gènova ens veurà a provocar en duel.

Estem molt tranquils sobre aquest punt, perquè li'n coneixem aquesta frase:

— *Nosotros los nobles somos amables y corteses para con todo el mundo; hacemos favores sin distinción de clases. Pero, para batirnos y para casarnos, sólo con nuestros iguales.*

Avantatges d'una lletra

El dibuixant Ramon Miret ha marxat als Estats Units on, diguem-ho de passada, li desitgem molta sort. Però com que se n'ha emportat la dona i les criatures i han anat a embarcar-se a Anglaterra, ha calgut vacunar els menuts contra la verola. Per a fer compendre a un d'aquests la necessitat de sotmetre's a l'esmentada operació, varen especular amb la ilusió que a la criatura li feia anar a Amèrica i li varen fer veure que, com que aquest país és tan gran, als xicots que hi van se'ls ha de dibuixar una lletra al braç, per si es perdessin.

A l'endemà van anar a casa del metge i aquest que estava assabentat de l'excusa que havien donat al menut per a convènce'l, li va preguntar:

— Quina lletra vols que t'hi posi, maco?

— Miri. Posi-m'hi una M, que és la meva inicial.

El metge va començar a rascar. Però el menut, en veure que li feien més mal del que ell havia suposat, va demanar:

— Escolti. Escolti. No li fóra igual de posar-m'hi una I?

S'ha d'anar previngut

L'escena un d'aquests darrers vespres, a can Soler, de la Barceloneta. En una punta de l'establiment estan sopant En Ventalló, En Regàs, En Gifreda i l'Antoni Vilà, el competent Crítias. A l'altra, l'Estelric, En Josep Pla i les respectives mullers. És l'hora dels postres. De la primera taula criden el mosso i, allargant-li un porronet d'aquella mena de cock-tail pairal que en diuen barreja, li preguen d'oferir-lo, en nom seu, als de l'altra taula.

El mosso compleix l'encàrrec diligentment. Els obsequiats donen les gràcies, de lluny, i En Josp Pla ofereix el porró a les senyores. En aquell moment l'Estelric, tocant-li el colze i amb veu molt baixa, li diu:

— Aneu amb compte, Pla, que no ens emmetzinin. Penseu que són gent d'esquerra.

Una dada negativa

El nom de l'Estelric encara no ha assolit tota la popularitat que té dret a esperar. Mireu, si no, com està escrit a la cabina telefònica de *La Publicitat*.

— 19620 — Hastalrich.

Èxits mèdics

Un metge que es posa tot de cognoms amb tot de *des*, es gloriejava davant uns profans:

— *Tengo unos grandes éxitos. Ahora he curado a* (aquí un nom d'un banquer que ha fet viatges en el yacht d'un altre senyor), *y pronto visitaré a la condesa del...*

Qualsevol es pensava que per a un metge un èxit era fer un descobriment, ésser rebut doctor *honoris causa*, sortir-se bé d'un cas difícil. Doncs no, un èxit és visitar persones d'aquelles que surten cada quinze dies a les «notas de sociedad».

De "Catalunya Social"

A la redacció de *Catalunya Social* pensen instal·lar un infern per l'estil d'aquell que hi havia a la Sala Mercè. Farà de dimoni el senyor Negre i Balet.

Ho sabem de bona tinta.

Entre els condemnats podrem veure-hi els que hi aniran, força gent de casa nostra, vius i morts.

Ofici original

L'eco anterior ens fa acudir a la memòria una altra anècdota:

El subjecte que feia de Satanàs, al sòtan de la Sala Mercè, que tant ens havia esglaiat quan érem criatures, va quedar-se sense feina. Van fer-lo entrar a la Casa Gran els de la Lliga.

En omplir la fulla de sollicitud, on havia de posar les seves aptituds i anteriors collocacions, va escriure:

«Demonio, en la Sala Mercé.»

Per això li va quedar de mal nom «El Dimoni», per bé que sigui un sant home i un tros de pa.

Un bon sermó

Fa pocs dies, en un convent de monges de la dreta de l'Eixample, celebraven la festa de la primera comunió de les alumnes. Oficiava el capellà del collegi i feia d'escolà — vestit de jaqué i pantalon de «corte» — el fill d'un conegut i acreditat apotecari.

Tot havia estat solemne, però quan arribà el moment de la *plàtica* la solemnitat arribà al seu punt culminant. Frases brillants, retumbants; *latiguillos* contundents eixiren d'aquella boca.

— *Bajo estas bóvedas que nos sostienen* — deia.

Tothom escoltava embadalit.

Parlant dels antics cristians, va dir:

— *Eran luz de la verdad.*

I afegí:

— *¡Ah! pero cuando la palma del martirio se posó sobre sus frentes... entonces... entonces acibaróse su dulce lumbre...*

Ningú no piulava. Feia posar pell de gallina. L'estrèpit de l'eloqüència tenia més poder que la força grandiosa del pensament.

Acabà amb uns paràgrafs vibrants dirigits a les petites alumnes, que, vestides de blanc, escoltaven estemordides:

— *Desgarrad sus almas y encontraréis arena fina...*

El fill de l'apotecari, distret, com contestant a un verset de la missa, respongué a mitja veu:

— *Y para disolverla, tomad «Uromil».*

Per cert que en sortir una senyora preguntà:

— Qui era aquell que ajudava la missa?

— Aquell? — respongué una altra — era el germà d'una de les víctimes.

Ambigüitat

A la «Vida literària» de *La Veu,* en ocasió de parlar-se de Cecili Gasòliba, la menció del seu nom era seguida d'aquest parèntesi: «nom o pseudònim?».

L'interessat n'experimentà una lleugera vexació i decidí d'anar a trobar el redactor de la secció esmentada.

No cal plànyer violències. Cecili Gasòliba s'apaivagà immediatament quan se li féu observar que qui s'havia de sentir molestat era En Josep Carner, que tant de temps usà com a pseudònim els noms i cognoms d'un barceloní de carn i ossos.

La mala estona d'un crític

L'autèntic Cecili Gasòliba i Tudurí signava — diuen que amb dispensa d'En Carner — articles de crítica literària a *El Diluvio.* N'hi publicà un de no gens benèvol per a Joan Oliver, autor d'*Una tragèdia a Lilliput.*

L'Oliver, que és un humorista cepat, que deu fer més d'u vuitanta d'estatura, entra un dia a la botiga de bastoner del crític Gasòliba. Aquest mateix sortí a despatxar-lo. Entaularen aquest diàleg, completament de circumstàncies:

— Un bastó, vol fer el favor...

— Com el vol?

— Gruixut i fort.

Els mostrats no li devien convenir, perquè repetia sovint:

— Més gruixut, si en té.

Després d'haver-ne examinat uns quants, digué, per precisar més:

— L'hi voldria més encara, sap? Em dic Joan Oliver, de Sabadell.

El destarotament del bastoner arribà al capdamunt. Agafava els bastons amb visible tremolor, lívid de cara.

— Aquest em fa el fet. Quant és?

—Vuit... ai, no... se... set... pes...se...tes.,, —contestà el venedor tot tartamudejant.

L'Oliver pagà amb tota naturalitat i sortí de la botiga esperant ésser una mica lluny per plantar-se a riure.

Pere Dot, creador de roses

De vegades arriba a Barcelona un transatlàntic carregat de turistes. Baixa gent que ve de totes les latituds, cares vermelles i cabells rossos, amb unes senyores que sembla que el sol se'ls hi hagi ficat al cap, i encara no han deixat les maletes, escometen l'intèrpret de l'hotel, i li pregunten com s'ho han de fer per anar a Sant Just Desvern a veure el viver de roses del senyor Pere Dot.

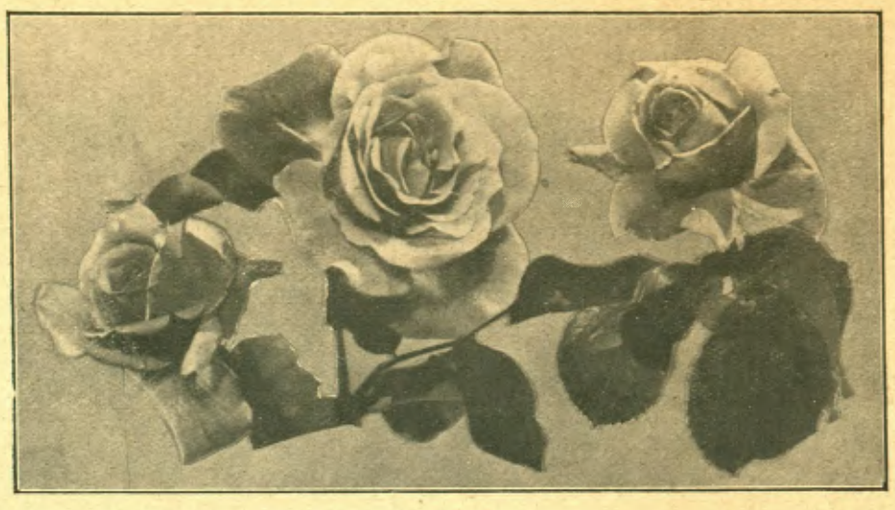

Les roses «Magdalena de Nubiola», «Mme. Gregoire Staechelin» i «Mari Dot»

Un taxi els porta a Sant Just. Ací hi troben el senyor Pere Dot al mig dels seus vivers de roses com un rei en el seu reialme. Els visitants de seguida li diuen que els sembla que el cel deu ser una cosa així.

Generalment aquests turistes que tot just desembarcats se'n van a San Just Desvern a veure el senyor Dot abans d'anar a veure el Tibidabo, la Catedral i la Sagrada Família, són americans.

Molta gent d'aquí no haurà sentit parlar mai del senyor Pere Dot i d'altres en tindran una notícia vaga. — Sí, és un roserista de Sant Feliu de Llobregat, que té uns vivers de roses a Sant Just. —. Però abans i tot que aquests pocs tinguessin coneixement de l'existència del senyor Dot, aquest gran artista de les roses ja anava per les revistes i catàlegs americans, alemanys i francesos, i als Estats Units i a diversos països d'Europa se li disputaven les seves creacions.

— Però què vol dir ésser creador de roses? — dirà algú.

Arribeu-vos a Sant Feliu de Llobregat qualsevol matí, si pot ésser de primavera millor. A Sant Feliu trobareu un roser enfilat a cadá arbre de la carretera. Pregunteu per can Pere Dot. Tothom us hi sabrà adreçar. Trobareu un home jove amb cara de ser feliç. Us rebrà amb un somrís als llavis entremig dels seus planters. Deixeu-lo que parli.

— Això era en l'any 1912. Jo venia de Brusselles, aleshores del foc de la Universal, i a París vaig quedar admirat davant la riquesa de coloració que presentaven les roses que s'hi exhibien. I em vaig dir: Si aquí, amb aquest temps que tenen, poden arribar a fer això, què no deu poder-se fer a Catalunya, amb el clima que tenim i amb aquell sol que tants ens envegen! I em vaig posar a llegir llibres per estudiar la hibridació de les roses.

Aleshores En Pere Dot cull una rosa.

— Miri, veu? La rosa és hermafrodita: té pistils i estams, és a dir, òrgans masculins i femenins. Cal evitar que es fecundi ella mateixa. Aleshores un dia de bon matí, tot just poncella, se li tallen els estams, els òrgans masculins, tenint cura que no n'hi quedi cap, i sobretot que damunt els òrgans femenins no hi hagi caigut gens de pollen. Després se li posa una caputxa de glassa, per evitar que qualsevol abella o papallona hi anés a dipositar pollen d'una rosa desconeguda. La mare ja està a punt. Aleshores cal cercar el pollen que interessi. Hi ha aquest groc, aquest vermell vellutat, aquest rosa pàlid. A cada rosa que interessi com a pare se li fa despendre el pollen dels estams només colpejant-la suaument. Aquest pollen es guarda ben tancat en un petit tub.

— Un bon matí — continua el senyor Dot — hom va a veure la rosa mare. Ja ha cicatritzat les ferides que se li produïren amb la mutilació dels seus òrgans masculins, i damunt els òrgans femenins que li han restat es veu com una mena de mel. Sobre aquesta mena de mel es fa caure el pollen de la rosa pare amb la qual es tracta d'obtenir la hibridació. I es torna a tapar amb la caputxa de glassa. Cal que el roser fecundat no pateixi set. Quan vingui l'octubre, el fruit haurà madurat, i s'haurà tornat vermell. No cal sinó obrir-la i collir-ne les llavors, llavors que són naturalment fruit de les dues roses que s'han fecundat.

— Enguany — segueix En Dot — n'he plantat més de 800. (I us ensenya el bell planter ja nat.) Aquestes 800 llavors creades amb la fecundació per mi provocada les vaig plantar per la tardor, i han nascut ara a la primavera. A mesura que floreixen, vinc cada matí a contemplar la meva obra. Són 800 varietats diferents perquè de la mateixa pinya de vegades arriben a sortir roses blanques, vermelles, grogues. Cada una és una sorpresa. Fa una ilusió que no es pot explicar. Quan la rosa es comença d'obrir hom sent un enterniment tot tendre. Hi ha cops que d'un pare i una mare vermell i blanc, per exemple, en surt una rosa groga. Es l'atavisme, no hi ha dubte. De totes aquestes varietats noves, però, potser sols se'n podran aprofitar 8 ó 10. Potser que donin colors poc nous, potser tindran poc perfum. Les varietats més belles que surten les empelto damunt un peu vigorós de roser salvatge, veig la flor en el màxim de la seva grandària i al cap de l'any he pogut reproduir uns quants rosers de la nova varietat.

«Li Burés» i «Director Rubió»

En Pere Dot us ha anat explicant tot això com aquell qui conta una història de fades, i quan arriba al capdavall, que tot acaba bé, el goig amb què conta la manera com crea roses noves, se us ha encomanat i ja voldríeu un jardinet per llevar-vos de bon matí i anar a la que salta a fer combinacions de colors i a procrear noves varietats.

El senyor PERE DOT en el seu camp de Sant Just Desvern

La primera rosa que va crear el senyor Dot fou la rosa «Oleguer Junyent».

En Forestier, el fundador del concurs de roses de Bagatelle, va veure aquesta rosa a can Junyent, i va quedar-se admirat. Digué que aquest país era el millor país per a fer-hi creacions de roses. L'any següent En Pere Dot es presentava a Bagatelle amb la rosa «Marguerida Riera»: hi obtenia «Certificat de mèrits». Fou la seva primera victòria. Era en 1924.

De seguida se n'assabentaven als Estats Units i a Alemanya, i la glòria d'En Dot com a creador de roses ja era feta.

En Dot ha creat encara les roses «Angel Guimerà», «Apeles Mestres», «Paloma Falcó», «Magdalena de Nubiola», «Canigó», «Gaietana Stuart» (dedicada a la filla dels Ducs d'Alba, que duu aquest nom), «Li Burés» (medalla d'or a Saverne l'any 1926), «Mari Dot» (medalla d'or a Saverne en 1925 i certificat de mèrits a aBgatelle). *A Spanish Rose aristocrat apricot colour,* que diuen les grans revistes americanes. «Director Rubió» (medalla d'or a Saverne (1928) i certificat). I finalment la rosa «Mme. Gregoire Staechelin» (medalla d'or a Bagatelle, l'any 1927 i també a Saverne).

Cal remarcar la importància d'aquest premi, guanyat pel senyor Dot en el Concurs de roses més important del món que anualment es celebra a París. En aquest concurs es presenten els millors creadors de roses, i només es dóna una medalla d'or, fora del cas en què el guanyador sigui un francès, en el qual cas es dóna una segona medalla a la millor creació d'un estranger. Quan l'any 1927, En Pere Dot va guanyar la medalla d'or, va vèncer sobre 60 creacions presentades. Tota l'Amèrica del Nord i l'Europa en va anar plena. ¿Quants lectors no ignoraven que ara fa dos anys, un català de Sant Feliu de Llobregat hagués estat el campió de les roses a París, damunt 60 adversaris de tota mena de països?

«Mari Dot», la creació més estimada del seu autor, taronja de Xina difumada de carmí en els pètals, hauria obtingut segurament també medalla d'or a Bagatelle l'any 1926, si hagués coincidit de passar el Jurat al bell de la florida. Però feia dos dies que havia florit i tot i així va obtenir «certificat». Les tres primeres roses que floriren a l'Amèrica del Nord foren pagades a 50 dòlars.

Als Estats Units la rosa preferida d'entre les d'En Dot és la «Li Burés», designada per un eminent roserista americà *the most pictorial rose.* De tota la Península En Pere Dot és l'únic que ha obtingut permís del Departament d'Horticultura nordamericà per entrar-hi rosers. Aquest permís es dóna després d'examinada la varietat i de comprovat que no porta cap malura. L'horticultor americà que ha sollicitat una varietat nova d'Europa, un cop li permeten que l'entri perquè està neta de malures i insectes, la fa servir per a la reproducció, puix les lleis americanes ordenen que tota planta que es vengui als Estats Units ha d'ésser tot seguit reproduïda en el país.

A Sant Feliu de Llobregat En Pere Dot té un bell roser de flor senzilla, producte de «La Giralda» i de «Moyesi», que porta per nom «Nevada», la qual li ha valgut una felicitació xardorosa de Mr. Horace McFarland, editor de l'*Annual American Rose Society,* el darrer número del qual porta una fotografia de l'hereuet d'En Dot i d'aquest roser. A sota, diu: «Dues interessants creacions d'En Pere Dot».

A França, un famós hibridador ha sembrat més d'un miler de llavors de la combinació «Reina de les Neus» × «Moyesi». Inútil; no li naixien. En Dot n'ha pogut fer néixer en terres de Sant Feliu de Llobregat i n'ha fet ofrena al seu company de França.

I és aquest clima tan bo que ací tenim. Tan bo que ja no li donem importància. I fins de vegades massa bo i tot, perquè hi ha roses que en altres països obtenen colors bells i ací el sol les destenyeix. Suficientment bo, però, perquè Catalunya pugui omplir de roses — i de clavells igual — València, Madrid i Sevilla, on tots els rosers i clavellines que hi trobeu són de procedència catalana. I tan abandonat, també, aquest ram de la creació de roses, tot i el clima bo, que es dóna el cas que a la Rosaleda del Retiro de Madrid no hi ha ni un sol roser de procedència espanyola. Una xifra: Barcelona tramet anualment a les províncies espanyoles de 100 a 150000 rosers.

Heus aquí, lector, qui és el senyor Pere Dot: el nostre primer creador de roses. I que ja ha fet els seus prosèlits, perquè ja hi ha uns quants floricultors catalans més que es posen a imitar-lo. Si el nostre país ha reconegut tard el seus mèrits — l'única medalla d'or, en el concurs organitzat per l'Ajuntament l'any 1928 als soterranis de la Plaça de Catalunya, li fou donada a ell, no per cap rosa, sinó pel conjunt — el seu nom fa anys que va travessar les fronteres.

Aneu-li a veure dintre aquest maig els seus vivers florits de Sant Just Desvern. Aquesta visita us produirà en l'esperit una emoció tan pura com la que us pugui produir la millor obra d'art en música, en pintura, en poesia... I si ja estimeu les roses, encara les estimareu més. Aneu a veure En Pere Dot. No recordeu aquells versos d'Armand Gouffé?

«Des que viennent les chaleurs,
Zéphir, de ses ales legères,
Ouvre le calice des fleurs
Et le corset de nos bergères.
En tous lieux, ainsi qu'en tous temps,
L'Amour arrange bien les choses;
Il sait que partout, au printemps,
On doit voir des boutons de roses.»

J. VENTALLÓ

L'APERITIU

Barbiche. — En la terrassa confusionària, terrassa de gran festa major, ha florit la «barbiche». La barbeta blanca, trista, pàllida, ben conservada. He dit que la «barbiche» floreix, i això és una mentida. Aquestes barbetes van florir fa molts anys, ara són com flors d'herbari; el seu amo fa l'efecte d'un botànic curiós, que guarda una espècie rara, completament seca, sense ni una gota de suc, enganxada sota la boca. Es, però, una flor disecada soferta, tolera el fregadís constant dels dits, la sàvia carícia del propietari. En els moments d'Exposició Universal, aquests estris de pèl humà agafen una importància extraordinària. Una importància de conyac vell, d'aquestes ampolles plenes de pols i de teranyines...

A les terrases de la plaça de Catalunya, els posseïdors de barbeta blanca han vingut amb la roseta vermella al trau, amb el jaqué de solapes exigües, amb el coll glozelià, i amb la nou del coll del temps de la Dama de les Camèlies, quan la Dama de les Camèlies duia un vestit blanc amb pèsols vermells, i es passejava en un hort verd pàllid ple de lleganyes de boira i amb una badoquera collia nous legítimes dels arbres, i les trencava en un banc rústic, tot de crocant, i amb una mandra divina, es passava la pell de la nou tendra per la punta de la llengua, i sentia en els nervis més fins un gust de iode autèntic.

Tot això ha passat; tan sols resta la «barbiche» romàntica, la tristesa romàntica, la correcció intolerable d'aquests senyors francesos, decorats cinquanta vegades, que encara tenen humor d'agafar el tren, d'assistir als banquets oficials i de passar-se cada matí una pinta que sembla una joguina, damunt d'aquests pèls blancs, que pengen de les dues galtes buides, seques, tristes, desemparades de sensualitat, com un niu buit d'orenetes...

* * *

Dones. — Dones de color de taronja, taronja i rosa a les galtes, al vestit, pertot arreu. Són taronges humanes, amb una palla enganxada a la boca i un cocktail enganxat a la palla. Xuclen la mica d'alcohol, barrejat amb productes de perfumeria infame. Vénen com les taronges, necessàries a les maduixes, aquestes taronges que s'espremen amb un aparell de vidre o de níquel. Taronges per treure'n el suc. Un suc necessàriament internacional, per a paladars internacionals.

Són l'àcida humitat de l'Exposició. Oloren la feina i van de cara a la feina, viuen deliciosament i parlen set idiomes i mig. Aquest mig idioma que parlen és el que produeix més rendiment. Es el medullar, el de la sensació justa. Hi ha alguna síndria colossal en forma d'abdomen humà, i guarnida amb una camisa horriblement emmidonada; hi ha dos bigotis perfectes de morsa marina, coronats amb un copalta una mica de tort, que utilitzen les fresques taronges o les taronges ràncies que ara tenen forma de dona, aquests bigotis i aquestes síndries faran el seu paper olímpic entre tota la lluentor de la higiene moderna. Després les taronges sense suc aniran a pendre el sol a una platja llunyana, es refaran, es reinflaran, tornaran a ésser líquides, dolces i daurades, i somriuran en altres terrasses amb la palla enganxada als llavis, i amb una violeta minúscula que els farà pessigolles a la punta del cor.

* * *

Autos. — Per la gran parada, les carrosseries fantasistes apareixen amb un aplom insultant. Aquesta llauna, aquest vernís, aquestes siluetes, aquestes rodes perfectes, ara, vull dir el dia que s'escriuen aquestes ratlles, ja «tenen ànima». Fins avui no en tenien, o potser la duien tan amagada com un pecat inconfessable. Avui no, s'han desvergonyit. Davant de la terrassa hem vist una carrosseria de color de crema d'espinacs amb les rodes d'un cirera pur, que parlava, cantava i fins plorava. Aquests autos són d'una sensualitat més perillosa que les dones. Cremen els ulls. El conductor era un home alt, gros; tenia una mirada de domador de foques, i duia una camisa de seda completament suada...

JOSEP MARIA DE SAGARRA

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Informes
i Pressupostos gratis

Elegància
Qualitat òptima
Preu mínim

FONTBERNAT

SASTRE

CUCURULLA, 2, 1er

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria, S. A.
Barbará, 16 - BARCELONA - Telèfon 12781

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 — Aragó, 225 — Telèfon 70873

GRAVATS TIPOGRÀFICS — BADAL I CAMATS — París, 201. Telèfon 74071

NOTES ANGLESES

EL REI BENVOLGUT

Aquest nom escau al rei d'Anglaterra, i és ell el rei al qual ens referim. Avui, que es considera completament restablert després de cinc mesos de malaltia, cal reconèixer que, en els nostres temps, s'han vist pocs espectacles d'un poble tan sollícitament desficiós per la salut i la vida del seu sobirà. Pocs reis podrien avui enorgullir-se de tenir l'amor del seus súbdits en el grau que ha demostrat posseir-lo el rei Jordi V. Des dels conservadors fins als socialistes, des del lord més opulent fins al vilatà més humil, tot el poble anglès ha seguit amb ansietat les vicissituds de l'angoixosa malaltia. Mac Donald, a París, davant d'un públic obrer de la França republicana, va fer explícites i sentides declaracions de lleialtat al rei i vots per la seva salvació. I si un lord Rothermere, per testimoniar al cel la seva gratitud per la guarició del seu sobirà, acaba de trametre 100.000 guinees al secretari de Jordi V, amb destinació al «Fons del rei Eduard» per als hospitals de Londres, milers de ciutadans humils han tramès ingènuament al Palau, durant la malaltia, receptes populars, precioses medicines, aliments sanitosos de la campanya anglesa: ous, gallines, mantega, llegums, que anaven a nodrir els rebostos dels hospitals londinencs. Ben segur que si Jordi V hagués pogut menjar-ne, ho hauria fet sense temença ni escrúpol. Tot plegat recorda aquell passatge de l'elogi dels reis catalans que fa Ramon Muntaner en la seva crònica: «D'altra part, que si ric-hom, cavaller, prelat, ciutadà, hom de vida, pagès o altre natural els tramet fruita o vi o altres coses, que sens tot dubte ho menjaran...»

La premsa anglesa ha reflectit fidelment l'emoció del poble: butlletins mèdics publicats sota grans titulars, comentaris mèdics a aquests butlletins, relacions detallades de les silencioses manifestacions d'adhesió al monarca i d'interès per la seva salut, fotografies de la multitud esperant la lectura dels butlletins collocats a les reixes del palau, i quan, havent entrat el rei en un període d'esperançadora milloria, els metges van anunciar com a relativament pròxim el seu trasllat a Aldwick, prop de Bognor, en el Sussex, minucioses explicacions optimistes sobre les condicions excellents de Craigweil House, residència escollida; sobre els avantatges climatològics del lloc, un dels més assolellats d'Anglaterra; sobre els efectes meravellosos de la cura de sol i de l'aire de mar en la reconstrucció de l'organisme i en la reparació de les forces: tot amb aquella amor que posen els anglesos en parlar del sol — hoste adorat de tan absent — i en parlar de la mar — hoste adorat de tan familiar.

En les hores d'angoixa, quan la mort de Jordi V semblava inevitable, amb quina unció devia ésser escoltat en tot Anglaterra el *God save the King*, tocat sempre al final de tots els espectacles i concerts! Al començament aquest costum ens va semblar força ridícul, grotesc gairebé en teatrots de barriada, quan després d'una revista minuciosa i barroera, l'orquestra que ens havia colpejat les oïdes amb els seus sorolls infernals, atacava solemnement les primeres notes de l'himne anglès, mentre tothom l'escoltava a peu dret, cap nu, sense massa recolliment. El contrast resulta més desconcertant perquè, en lloc de cloure amb l'himne la vetllada, arran de les seves darreres notes, sorgeix de l'orquestra, desbocada, el tros més boig i brogidor de la revista que acaben de representar. Però l'adhesió commovedora palesada pel poble anglès al seu monarca, amb motiu de la seva malaltia, ens demostra fins a quin punt aquest costum aparentment rutinari, desplaçat i un punt grotesc, té un contingut de realitat cordial i poderosa.

El rei Jordi, per la seva part, ha sabut realçar-la encara amb el missatge que ha adreçat a tot l'Imperi britànic:

«Pensant en la meva malaltia — diu — el meu cor s'omple d'una reconeixença que té un origen molt més pregon que el sentiment de sentir-se restablert. Gràcies a la ciència i al treball infatigable dels meus metges i de les meves infermeres, estic fora del perill en què em trobava. El socors va venir també d'una altra font. Quan els mesos succeïen els mesos, jo em vaig fer cada cop més càrrec de la simpatia de què érem voltats la reina i jo. Em represento en pensament els meus amics que esperaven en gran nombre davant el meu habitatge i el nombre, més gran encara, d'aquells qui en cada part de l'Imperi britànic pensaven en mi en llurs pregàries.

»Això és una de les experiències més vivents de la meva existència. Era per a mi un encoratjament indescriptible de sentir que el meu vot més constant, el més seriós, guanyar la confiança i l'amor del meu poble, estava realitzat.»

Hi ha encara en el missatge reial paraules per a la calda simpatia de què han donat prova envers ell nombrosos amics desconeguts, en altres països. I acaba expressant la seva confiança que el dia no és massa llunyà en què, unit al seu poble, podrà regraciar Déu totpoderós de la seva guarició.

Assistim, doncs, en plena crisi de la institució, al cap de poc temps d'haver estat escombrats per la guerra bon nombre de trons i de ceptres i de corones, a la més valuosa consagració popular de la corona dels Plantagenet, dels Estuards i dels Hannòver. Recordem que aquesta corona havia trontollat més d'una vegada en el cap dels qui la cenyien, que n'havia caigut més d'una vegada, una d'elles perquè la testa mateixa que la suportava havia caigut. El joc de paraules espiritualment feroç del vell ambaixador anglès ressorgeix naturalment:

— Vous sacrez les Rois en Angleterre?

— Oui, Sire; et nous les massacrons aussi.

Potser aquesta era una condició prèvia, essencial, per arribar a l'actual compenetració entre el poble anglès i els seus sobirans.

FERRAN SOLDEVILA

ELS NOSTRES PROBLEMES I LES ELECCIONS ANGLESES

Avui hem pujat a una de les terrasses de l'Exposició de Montjuïc, una de les terrasses acarades a la ciutat, la que guaita a Ponent. Hi hem pujat per a veure les obres de l'Exposició, i ens hem embadalit tant en aquesta terrassa que ens hem oblidat de les obres. L'espectacle que es veu des d'aquesta balaustrada de ciment és colpidor: la ciutat s'estén en latitud inacabable i com aquell qui diu a tocar, sense que la disposició relativament baixa de la miranda provoqui sobre el panorama en pendís un escorç massa fugitiu que n'escamotegi l'extensió en profunditat. A la llarga aquest observatori de Montjuïc serà el preferit dels amants encegats de Barcelona — i la miranda del Tibidabo en valdrà de menys. Des del Tibidabo l'extensió de la ciutat apareix no pas molt major que des de la de Montjuïc; en canvi s'hi ofereix llunyana, no pas a l'abast de la mà com des d'aquestes primeres plataformes del Mont dels Jueus. Adhuc des del cim d'aquest Gólgota la ciutat apareix més engrapadora que des del miserable parc d'atraccions de Collcerola.

Que lluminosa i blanca apareix en ple dia Barcelona des dels guixots de l'Exposició! Fins els barris sòrdids de primer terme apareixen blancs i rosats, blancs i daurats, blancs i radiants com si fossin construccions pures i recents. A certes hores del dia diríeu que la blancor execessiva d'aquesta mar d'edificis reflexa sinó llum pròpia, llum irradiant dels edificis i dels empedrats d'una ciutat de cristall.

I d'aquest oceà de cases, de places i carrers puja fins a les vostres oïdes la maror, la remor del seu viure, un panteix en aparença monocorde i monòton, però que en realitat és un entreteixit formidable de tons i semitons, de ritmes i cadències que semblen multiplicats fins a l'infinit i subdividits fins a l'infinitesimal. Hi destriareu, si podeu, les veus múltiples dels serradors i picapedrers, dels ploraners i dels teixidors, els cants unísons dels llimadors i el ronsejar dels passejants; el bruit de les plomes dels escrivents i dels escriptors; el soroll dels pederastes i dels redemptors; dels vaixells i de les vaixelles; dels enamorats i de les ingrates; de les flors que es baden i de les turbines. Si afineu més l'oïda encara percebreu el tènue sorollet que, en baixar del tren a milers i amb una credencial al puny, produeixen els metecs illusionats. I el freseig alat dels menjadors i menjadores; el cant perlejat de les claveguères, l'himne arravatat de cent mil botzines i clàxons, la disputa del pro i el contra, els ocells de la Rambla, els tedèums i els petons, i els budells i els encedènors automàtics que funcionen bé, i els que funcionen malament, i els marsillacs, i els bescanvis, i els èxtasis, els altaveus, els renunciaments, els desvareigs, en fi; àdhuc les lleials professions de fe amb la mà estesa sobre el pit.

Una oïda privilegiada podrà inclús situar les veus de la vasta i difusa polifonia; podrà determinar la situació dels assassins quartejadors de cadàvers dessuats o podrà aïllar la polifonia de sols les cosidores de blanc, amb cançó de tango o sense cançó, solteres o casades, maques o lletges.

Bo i impressionant la simfonia barcelonina o tan sols els elements aïllats del seu subtil i complexíssim contrapunt, les màquines parlants podran, anys a venir, suplir amb llurs discos perfeccionats aquesta oïda excepcionalment enregistradora. I així ens serà cosa fàcil per demés el poder fruir de dotze a una del migdia, la remor de la masticació barcelonina, completament despullada de tota altra impura remor; o bé, de dotze a un quart d'una el cant imponent del xarrupeig de l'escudella; o bé, a mitja nit, la simfonia patètica del nostre roncar rotund, subrallat pels aplaudiments dels ciutadans que criden al vigilant.

De la comparació d'aquests discos d'un any per l'altre se'n podrà obtenir dades estadístiques d'una gran valor científica i d'aplicació immediata a la solució dels problemes socials, higiènics, polítics, industrials, religiosos i altres. Coneixerem més al detall el mecanisme de la nostra vida física i psíquica, i per tant sabrem millor el que volem i el que ens convé. Sabrem discernir el que és illusori del que és ver: el verbalisme el distingirem de les idees, i el sentimentalisme podrem destriar-lo del sentiment. Un simple cop d'ull a la llarguíssima taula de valors de l'estadística discoidal (la qual, però, serà fàcilment compulsable) ens permetrà, per mitjà d'una simple operació de substracció, filtrar, per exemple la dosi de farsa que hi pugui haver en una donada quantitat d'idealisme; el percentatge d'arribisme que hi ha en suspensió en tal o tal altre programa polític; la residual de ximpleria que coloreix sublimement una determinada poesia inefable — i així per l'estil.

Es una llàstima que aquest important procediment d'impressió de discos que està a punt d'ésser descobert, a hores d'ara encara romangui en el secret; perquè explotada la novetat en una d'aquestes incomparables emisores que són les plataformes de l'Exposició de Montjuïc, aconseguiria resultats indescriptiblement meravellosos. Seria el *clou* de l'Exposició. — Això demostra una vegada més com ha estat de precipitada la realització de l'Exposició Internacional de Barcelona.

Bé és veritat, però, que aquest invent que ha de revolucionar el món no podrà per ara ésser produït, perquè ni Poincaré, ni Hoover, ni Stalin, ni Mussolini no volen saber res de res que pugui revolucionar el món, aquest planeta feliç que tot l'Univers enveja. Ara... que si els laboristes anglesos guanyen les eleccions l'invent serà joc de poques taules.

JOAN SACS

La perversitat del districte cinquè

L'ambient que ens rodeja aquests moments és propici a portar-nos a la memòria el districte cinquè.

Darrerament s'ha volgut glorificar aquest districte; hi ha hagut literat que el pregona com dipositari de la masculinitat barcelonina. Entre els aficionats als plats forts, noctàmbuls avorrits que volen passar l'estona i esperar que surti el sol, se n'ha escollit un tros per a imaginar-hi el barri «xino» i fer-ne focus de vici i criminalitat.

Què té d'ésser això el districte cinquè!... Totes aquestes falòrnies no són més que literatura. I dolenta encara; afany de presumir davant del foraster en vistes a l'Exposició que fa anys ens corseca de vanitat i ens priva de tota obra eficaç.

Allí no hi ha més que misèria i brutícia. Bona part del vici i de la criminalitat no són altra cosa que àpats endarrerits i manca d'aigua per a rentar-se. Uns llonguets ben repartits i força sabó netegen tot aquell crostisser.

Cal veure la barriada en ple dia, cal pujar per aquelles escales rònegues i entrar en aquells pisos que es defensen amb bafarades pudentes. Si allò és un crit de justícia constant!...

Nosaltres coneixem el terreny perquè anys enrera fou la nostra zona de beneficència municipal. I precisament dels carrers pitjors, Migdia, Cirès, Perecamps, Arc del Teatre: el rovell de l'ou del barri xinès. Coneixíem la gent de sobres perquè, fora dels botiguers, tots eren bons clients de la Beneficència. Sabem per experiència viscuda quin és el seu tarannà, que avui vol aureolar-se de totes les perversions. Sabem el pa que s'hi dóna en aquelles escales que sembla talment que trepitgis un sorral de tan brutes; el que són aquells pisos, que ultra la pudor, fa l'efecte que exploreu un coll de mina de tan tenebrosos.

I el seu viure!... (dient-ne viure per donar-li un nom o altre). En cada cambra del pis s'estatja una família generalment nombrosa, pares, fills, germans i germanes, tots barrejats. Ocupada per un llit en els casos més sortosos, llit llardós i en el qual preveus els paràsits; marfegotes a terra per als altres; roba penjada en un estenedor improvisat dins de l'habitació; una taula o, més comú, un caixó que serveix de taula; i el malalt i una sèrie d'individus tètrics que l'envolten, atrets per la visita del metge. Això és el que veus quan t'has pogut orientar en la foscor. Perquè per ells no existeix ni l'electricitat ni el gas; els més benestants tenien un llum d'acetilè, alguns empraven espelmes; la majoria, la immensa majoria, s'aclarien amb llums de ganxo pestilents.

En aquella mateixa cambra cuinen. Un fogó de terra serveix per fer la minestra i empudegar l'habitació de fum, d'oli dolent i de menjars passats i fer que l'aire sigui espès, piqui als ulls com bravada de ceba i els esperits es tapin en entrar-hi. A part les cambres que donen al carrer — que no en tots els pisos hi donen, molts són interiors —, i algunes que s'airegen per un celobert on van a parar totes les males olors de la casa, les altres, la majoria, no tenen altra ventilació que la porta de la cambra. I així moltíssimes cases, gairebé totes les d'aquella zona.

Abunden els casalots immensos, plens de corredors i passadissos, en els quals per a orientar-te i trobar el pis que cerques, necessites un plànol o un guia expert. Són un viver de gent, rusc bulliciós d'homes ferrenys i malcarats, dones grenyoses i perdudа tota gràcia, de criatures esquelètiques i degenerades. No hi ha un pam de terra que no tingui estesa una marfegota bruta, espellifada com el jaç d'una bèstia. Els pisos, per dissort, són grans i s'hi aglomeren set, vuit, nou famílies en un espai reduït.

La vida dels seus habitants es fa a l'escala i cada replà, replà on aboquen quatre, cinc, sis o més pisos, s'omple de dones i criatures que parlen i riuen sorollosament, grollerament, o es barallen amb més soroll i més grolleria encara. De dins els pisos els foragita tanta misèria, tota la foscor i tota la brutícia, i fet i fet a l'escala l'aire del carrer i del terrat la ventila.

I llavors cerquen l'esplai del carrer. Un carrer estret ple de baf de tavernes i restaurants barats, de cases de dormir que escupen una fortor d'humanitat que no es renta mai. La terra és llefiscosa, amb deixes de menjar, pells de plàtan, tomàquets podrits, malgrat acabi de passar l'escombriaire. Carrers on, segons quines hores, no hi cap la gentada que hi pullula; que fa realitat aquell temor de Bertran i Rubió, quan de la Barcelona vella, abans de l'agregació, ens deia que si un dia tots els seus habitants a la mateixa hora es llençaven al carrer passaria per la vergonya que no hi cabrien. Tota aquella gent plena de parracs i de brutícia es llença al carrer per on tenen d'avançar a cops de colze i a empentes.

He vist quadros tràgics, repugnants; necessitaves de tot l'optimisme per a creure en la grandesa humana. Malalts, pneumònics, tifòdics, estesos damunt d'una mala mantota o una borrassa per llit, mentre esperaven l'hora d'entrar a l'hospital que no arribava mai, perquè els llits eren per qui portava recomanació de persona principal que socorre els pobles procurant-los un bon lloc hospitalari. Aleshores no hi havia encara l'Hospital Municipal d'infecciosos i els metges de la Beneficència estaven completament desarmats i sense cap poder — com ara, també, quan no es tracta d'infeccions.

Creieu-me, allí no hi havia aleshores — i penso que persisteix — més que misèria, ignorància, abandó. He arribat a visitar set o vuit verolosos en un sol pis i gairebé tots de família diferent; ningú no es vacunava.

Allí he sentit la cosa més punyent de la meva vida. Es tractava d'una vella miserable; malgrat els meus certificats, no hi havia manera d'hospitalitzar-la; aleshores, per motius de moralitat, la Caritat Cristiana, esplèndidament subvencionada per l'Ajuntament, no passava socors alimentaris als habitants del carrer de Migdia i altres de la zona. Tenia de viure de la caritat dels veïns, que era poca i de mal fer per manca de recursos. La mestressa del pis se n'exclamava: «Jo ja faig el que puc, em deia; procuro alimentar-la. De tant en tant li compro un ou d'aquests que venen a cinc cèntims perquè són passats.» Us juro que és textual l'anècdota que gairebé té tota la majestat de categoria.

Misèria, misèria, la més terrible misèria només hi ha al districte cinquè i sobretot al barri xinès. Compreneu tot el secret de la perversió d'una barriada on els vells malalts s'alimenten amb ous podrits? ¿On està organitzada la venda d'ous podrits? ¿On concebeu que hi hagi dissortats que ni a això arribin; que els presentin davant de les botigues on es veuen mirant-se'ls amb ulls famèlics, amb l'estómac dolorit, amb el cor ple d'enveja i de rancúnia pels sortosos que en mengen?

J. AIGUADER I MIRÓ

Es redimible el Palau de la Música Catalana?

El que opinen l'arquitecte Puig Gairalt i el Mestre Millet

Antoni Puig Gairalt ha començat dient que no estava disposat a opinar del Palau perquè no l'havia estudiat i no es volia embolicar. De totes maneres no ha defugit la conversa i ha parlat llarga estona.

Li hem dit:

— Prescindint de si l'heu estudiat o no l'heu estudiat, bé ens podreu dir què us en sembla.

I ell ha contestat:

— No s'ha d'haver-lo estudiat gens per veure que, tal com està, el Palau és una cosa lamentable. Tot aquell enfarfec de mosaics, majòliques, llums, etc., tot hi sobra i l'enlletgeix. Artísticament mai no m'ha plagut. Quan érem joves, cada vegada que hi anàvem ens n'emportàvem un trosset. I si sentíem que es trencava un vidre, respiràvem satisfets i ens dèiem interiorment: «Un de menys». Tot era alleugerir-lo una miqueta. Tothom qui l'ha vist ha dit el mateix. Potser sí que els artistes estrangers, influenciats per la tradicional galanteria, han opinat que teníem un Palau superb i que era una cosa definitiva. Però d'aquests senyors no se n'ha de fer cas, perquè a més d'aquesta galanteria hi ha la magnífica impressió que treuen de les condicions acústiques del Palau. Sona bé? Doncs ja n'hi ha prou. A ells no els interessa res més. En canvi, els completament deslligats del Palau i que no han vacillat a dir les coses pel seu nom, no han pogut menys que confessar que és un edifici horrible. Pel que toca a la part tècnica us he de dir que jo el trobo ben fet. Sona bé. Què més pot desitjar-se d'una sala de música? Cal tenir en compte que ens hem de mostrar una mica benèvols perquè no en tenim cap altra.

La conversa ha seguit.

— El creieu redimible?

— Em sembla que sí. Ja us he dit, però, que el tindria d'estudiar abans de pronunciar-me en aquest sentit.

— Com el redimiríeu?

— És difícil de dir. Mireu, em sembla que de moment agafaria un martell i començaria a picar parets i columnes i sostres. I no hi deixaria res que no fos de l'esquelet del Palau. Tot el que té una mica de fesomia de cosa artística, s'hauria de treure. Entenc que des de la barana i els llums fins la darrera peça de ceràmica enganxada a les parets o bé al sostre, tot tindria d'anar fora. Es evident que tot això fa lleig. Ara bé; el Palau, una vegada l'haguessin pelat interiorment, tindria les mateixes condicions acústiques? Aquest és el problema. Jo, francament, crec que no. Hem de tenir en compte que totes les aplicacions del sostre i tots els vidres rugosos dels costats hi són per complir dues missions. A més de la diguemne artística, els hi varen posar per a afavorir les condicions acústiques del local. Els sons que vénen de l'escenari no s'han de reflectir, sinó que han d'apaivagar-se. Totes les cols del sostre, totes les rugositats hi són per interferir. Si es despullava el local de totes aquestes coses que ens hi fan nosa, quedarien unes parets llises que produïrien ressons desagradables. Crec, però, que hi ha algunes coses que es podrien arreglar de manera que no es perjudiqués l'acústica i en canvi s'afavorís l'estètica. Perquè hi ha certes coses — per exemple les Walkyries, el Beethoven i els salzes — que encara que les treguessin de seguida no s'hi perdria pas res.

Puig Gairalt ha acabat amb els següents mots:

Si Domènec i Muntaner no s'hagués sentit artista, no hauria enfarfegat la solució tècnica del Palau, i avui dia el trobaríem ben construït, sonaria bé, segurament no ens destorbaria i probablement ens agradaria i tot.

* * *

Sempre ens havia fet l'efecte que al mestre Millet mai no se li havia acudit aixecar el cap i mirar el sostre, per veure si les ornamentacions del Palau li estaven bé o no. Ara ens ha fet ratificar aquesta opinió.

Quan li hem dit què era el que ens portava a fer-li una visita, ha fet com aquell que s'esgarrifa, ha donat dues passes cap a la dreta i volia fugir. Però segurament es deu haver recordat que no estava gaire bé de deixar-nos plantats i ens ha dit:

— No tinc per costum fer cap manifestació a la premsa. Res d'intervius. No en sé jo d'això. Que no m'amoïnin.

Hem fet com aquell que no volgués contrariar-lo, ans el contrari. Hem manifestat el nostre parer, favorable a no trencar el costum establert. I quan anàvem a acomiadar-nos, ens hem trobat que el nostre sistema donava els fruits que n'esperàvem. Es un sistema que no falla mai.

— Us en feu càrrec? — ens ha demanat —. Jo m'estic al Palau. Des del moment que m'hi estic, senyal que em plau. Si no, ja no hi seria.

— Compendreu — hem insistit —, que no es tracta d'una qüestió de comoditat, sinó d'un cas de bon gust, d'una qüestió d'art.

— D'art? Mireu, acabaré per no creure en l'art. I els artistes que em perdonin, però aviat semblaran dones. Cada setmana canvien de pensament. De la mateixa manera que les senyores per culpa de la moda passen d'un vestit llarg fins els peus a un altre de curt que els fa ensenyar les cuixes, els artistes amb la mateixa facilitat canvien de parer. Ara diuen: «El Palau? Això tan romàntic? Uix, quin fàstic!» Ara bé. Si el reformàvem segons les tendències actuals, estic segur que d'aquí cinquanta anys els artistes d'aleshores ens tindrien per persones de mal gust. En qüestió d'art, com en totes les coses, de qualsevol època, per passada que sigui, el bo perdurarà sempre. El Palau està bé, sona com no podria fer-ho millor. Què podem voler més?

— Però és que a més de la qüestió artística hi ha la pràctica. No us molesta que en el moment culminant d'un concert passi un carro o un automòbil i amb el seu soroll ho engegui tot a passeig?

— Perdoneu, però aquest cas ja no es dóna mai. El vàrem resoldre posant un guàrdia urbà al cap del carrer, que no deixa passar ni un vehicle mentre dura el concert.

Mestre Millet ens ha allargat la mà, i potser tement haver parlat ja massa, ha fugit a bon pas.

XAVIER PICANYOL

La llatinització dels alfabets

L'alfabet llatí conquista nous mercats cada dia, podríem dir en llenguatge comercial. Els idiomes que n'usaven un altre es converteixen a poc a poc a la simplicitat major i a la internacionalització més gran que suposa un alfabet comú, conservant només signes característics de peculiaritats fonètiques o etimològiques.

A Alemanya, tret dels moments d'exacerbació nacionalista (que marquen un aturament quan no una petita reculada), la illegible lletra gòtica és cada dia menys utilitzada. En el seu desús cal comptar amb l'oposició dels oculistes, els quals li atribueixen la miòpia precoç dels escolars.

Mesos enrera, l'alfabet turc era, per una mena de cop d'Estat, abolit a favor dels caràcters llatins.

Ara llegim que la secció de filologia de l'Acadèmia comunista s'ocupa de la llatinització de l'alfabet rus, amb l'objecte principal d'activar la propaganda comunista dissolent una de les primeres dificultats en l'aprenentatge de l'idioma. Els russos compten que aquesta reforma alfabètica els servirà molt per facilitar les relacions que els altres pobles volen mantenir amb ells.

Al Japó, ja de temps, però sense caràcter oficial, funciona una entitat a fi d'estendre la transcripció dels signes japonesos mitjançant consonants angleses i vocals italianes.

Amb el rus llatinitzat, ens estalviarem les confusions tan esteses encara sobre la transcripció dels mots russos, que ara es fan una mica al gust de cada u.

CALZADOS
MINERVA
Sociedad Anónima
CALÇATS Minerva S.A.
Via
Laietana, 30

CAMISERIA
FITÓ
BARCELONA
JAUME I, 11

BRILLANTS
TOTS TAMANYS i QUALITATS
J. ROCA
RAMBLA DEL CENTRE, 33.
Passatge Bacardí, 2.

LES LLETRES

BUCÒLICA

Conte inèdit de MIQUEL LLOR

De l'estable al bosc, els esclops de Genís tot el matí que petjaven el glaç amb passes d'home que camina d'esma. Les soques dels verns negrejaven d'humitat. La xiuladissa distreta amb què Genís amorosia la tasca s'aturava dins l'aire quiet.

Una resplendor esmortuïda, de sol de desembre, engroguí les branques més altes. Per un moment, la muntanya s'afigurà entre els esquinços de la boira.

A estones la Carme treia el cap a la finestra i sotjava les anades i vingudes de Genís. Després, es nuà bé el mocador i sortí de la casa, en havent-se aturat a escoltar vers la cortina de l'alcova. El bleix de la germana malalta, de la muller de Genís, semblava menys porfidiós.

Anà acostant-se al bosquet. El cunyat de Carme feinejava, tot ronser com solia, vora la pila del carbó, voltada de fum emperesit.

—Qui has deixat, a casa? — començà l'home, asprívol.

—Ara dorm, — féu la Carme, recollint-se el cabell, grenyut, entorn de la cara recremada pel fred i per la calor de la llar.

—Què vols? — seguí ell amb el mateix to de rebuig—. No vull que ningú ens vegi plegats.

—Havies de pensar-ho mig any enrera— advertí la dona—. Ja no sé què més fer, perquè no se'm conegui!

Ell resseguí amb ulls sense reflexos, cendrosencs, el cos de la cunyada, imprecís sota els plecs de la roba, grollera.

—No ho diria ningú! — barbotejà, reprenent el treball.

—Jo sí. Ni sé com estrenye'm la cotilla. A hores no puc tornar l'alè. Tu rai, ets home: però jo: què haig de fer, jo? Genís, digues!

L'home llençà entre ganyotes les darreres glopades de fum de la pipa. Respongué, desdenyós.

—Dones!... dones del dimoni. I, ella... com la trobes?

—Ja saps que dissabte el senyor metge va dir que si dormia, fóra bona senyal.

—I... dorm?

—Cada nit un xic millor. Ni gemega tan sovint de "l'histèric".

—I avui torna a ser dissabte! — rumià ell, a mitja veu.

Callaren l'un davant de l'altra, l'esguard pres en l'esguard. De sobte, la boca de Genís es va contraure en tot de plecs de duresa. Clogué el puny i amenaçà la cunyada..

—No seràs pas tu qui em doni mala vida per culpa del teu mal cap!

L'enardiment es contagià a la dona. Dues flames verdoses se li aclarien dins la terbolesa dels ulls, sota les arrugues mòbils del front.

—Qui va buscar-me sinó tu? — reclamà ella — que no em deixaves de petja?

—Ben poc vares fer pregar-te! — acudí ell, sorneguer. — Ja sabies de què anava.

La dona se li plantà davant, desafiadora.

—Ho diré a tothom, i a la Teresa abans que als altres.

El braç de l'home tremí més feréstec. Amb veu irada, Genís conclogué.

—Diré que no és veritat i no et creuran. ¿Que costa gaire de trobar homes en aquests rodals, quan una dona va afamada com tu? I et juro que si la Teresa no mor, a empentes et treuré de casa.

I va anar-se'n sense escoltar-li més raons. Ella es quedà sola amb la nuesa dels camps, entelats de boira rosada.

Aviat el rostre de la Carme es restituí a la calma bovina de sempre; la placidesa li tornà als ulls, com si fossin desconeixedors de passions tortuoses.

Anà acostant-se a la casa. En travessar el corral, tota cavillosa, les oques promogueren una clamadissa de goig.

* * *

—Començo a creure que la tenim salvada! — va dir el metge a la Carme aquella tarda, en acabar la seva visita setmanal—. Feu com us deia; sobretot l'aliment i la medicina que he dut. Que no es mogui del llit, ben abrigada. Dissabte, si Déu vol, ja podré parlar més segur.

El metge pujà al cavall i se n'anà a l'indret dels altres masos, escampats en aquell clot de Guilleries. Les criatures de la malalta, apilonades vora el pedrís, el seguiren amb l'esguard esporuguit.

La Carme no es mogué del portal mirant com el metge s'allunyava. La seva actitud era la del servent humiliat, obtús. I s'anà tombant, a poc a poc, de cara les feixes del cunyat. Genís enraonava pacíficament amb uns altres homes. El puny nuós de la Carme, també l'amenaçà, mentre proferia per a ella sola, les dents s rrades.

—No tindràs treball de treure'm de casa a empentes. No et vagarà pas, Genís!

I pujà a l'alcova. La flama mísera del gresol dibuixava per les parets de la cambra tot de claps d'ombra negres, palpitants.

—Què t'ha dit el senyor metge? — preguntà la malalta refent-se el coixí amb les mans eixutes per la febre.

—Tot anirà bé! — va respondre la germana atenuant la rudesa amb aquell deix optimista que sol agradar als malalts—. Amb un parell de setmanes, et posaràs forta com abans de jeure.

—Ja m'hi sento. Si no fos que no em puc valer de les cames, em llevaria.

La Carme, en lloc d'acostar-se al llit, no es mogué de rera la cortina, feinejant entre els tupins de les untures. En preguntar-li la Teresa què feia, va respondre, molt tranquila.

—Preparo el remei.

Obrí el flascó i mesurà les gotes a punt d'abocar-les al vas de l'aigua. Amb un gest ràpid, com qui té por de desdir-se, llençà a terra el contingut de la cullera i oferí l'aigua sola.

—Ben a poc a poc: que no es vessi genis!

—Quina fredor! — es queixà la Teresa, caragolant-se entre el garbuix del llençols.

—Ja se sap de les medicinotes — féu la Carme amb aire de disgust—. Sort que d'aquí pocs dies les podrem llençar al foc.

—I, quan et sembla que començaré a menjar?

—Ben aviat, però encara no convé; et tornaria la febre, Déu ens en guardi!

De la cuina estant, la cridòria de la mainada travessava la porta closa .

—Me'n vaig a baix — seguí la Carme amb angúnia. — Tinc por que les criatures em malmetin la llocada.

—Ja te'n vas? Em canso d'estar sola!

—Et fem més mal que bé quan som aquí dalt. Et poses massa nerviosa. I ara, haig d'anar pel sopar "d'ell".

—Passen dies sencers que no veig En Genís!

—Què vols que faci, el xicot, enfeinat amb les piles? Quan li vaga, se'n va una estona de cacera i prou. A casa, els homes solen fer més nosa que servei

Restà una estona més, endreçant la cambra, per fer temps. I se'n tornà, deixant oberta la porta de l'escala, com qui diu per descuit. Un bell aire mogué les cortines de l'alcova i la creu de palma penjada al capçal del llit.

—Carme! — s'exclamà la malalta, decandida, — tanca la porta que sento fred!

Però des de la cuina, la Carme no la sentia. El flam del gresol es retorçà, convuls, Les ombres de les panotxes, arrastellades a les bigues, dansaren a tort i a través pel sostre. La malalta s'abrigà desesperadament, amb la gira, però el fibló de l'aire li passava pel coll, orelles endins.

I el gemec repetí, endebades.

—Carme!... Carme!...

* * *

L'endemà prosseguiren les manipulacions amb el flascó del medicament. A més, tot anant i venint de la font, feixuga amb el pes dels enormes càntirs, la cunyada d'En Genís escampà la veu que la seva germana empitjorava.

La nova, duta per boca de les dones, travessà els plans deserts i el bosquet: féu via pel collell: creuà la balma i el pont: es nuà d' una casa a l'altra com un teixit d'aranya invisible. A l'escó de cada llar, les velles engruixiren el comaratge amb reflexions sospiradores.

—I el senyor metge va dir-nos que decantava per bé! — insinuà una veïna aturada amb la Carme a l'encreuament de dues dreceres.

—Què han de dir els metges! — féu una altra, molt entesa en malalts. — No els agrada que la gent sàpiga quan no encerten.

La Carme intervingué, sorruda.

—Per molt lletrat que ell sigui, jo juraria que no ha entès el mal a la meva germana. No és estrany! Com que estem tan lluny, ve només quan Déu li toca el cor.

—I tu, no deus saber com moure't de feina, amb les criatures!

—I el bestiar! — es planyé ella — i En Genís, malcarat com és; que no m'ha vist mai amb bon ull.

L'endemà passat la germana del rector anava a veure una parenta casada en un mas dels rodals. La casa d'En Genís s'esqueia a mig camí; aquella dona entrà a fer una estona de companyia a la malalta.

—Quan vàreig veure que no venies a missa, ja m'ho va semblar! — digué a la Carme a l'hora d'anar-se'n.

—No m'havia passat des d'ara fa deu anys! — ploriquejà la cunyada d'En Genís..

—Per cert que mossén Ramon m'ha dit que demà vindrà a veure la pobra Teresa!

—Em sap greu perquè és lluny, però li ho estimaré molt. Vés a saber si no li caldrà més el remei d'ell que el del metge!

La majordona, la muller del terrissaire, la marxanda i alguna altra, en un sol dia varen fer germinar la llavor sembrada per la Carme, d'una manera tan simple.

Els esguards dels veïns s'adreçaren a la masía d'En Genís. amb aquell tremolí mig de curiositat, mig de basarda, amb què mireu la casa que hi ha un mort.

Però la malalta, a desgrat de les airades gelabroses i del dejuni a què la sotmeté la Carme, s'entestava a no avenir-se al parer de la gent. L'endemà, aprofitant la vinguda del rector, va rebre els Sagraments.

—Veuràs! — li havia dit la germana, amb el seu recent optimisme. — No perquè en tinguem cap necessitat, ara per ara, Gràcies a Déu! Però val més pecar per massa que per descuit.

La malalta, enterbolida per la feblesa que la mantenia en una profonda lassitud, s'hi avingué sense trasbals, amb la resignada complaença de les ànimes rudimentàries.

Però d'ençà de la vinguda del metge, la Carme ja havia comptat tres dies sense descobrir en la malalta cap vestigi de la crisi favorable al seu designi. Feinejava encaparrada, amb les arrugues del front més enfondides. Ni sols era amatent a les aspres falagueries nocturnes del cunyat, gairebé maquinals.

—No cal pas que t'hi afanyis! — li advertia ella sense mirar-lo. — Prou que, per desgràcia, em sembla que ens quedarà temps.

—La veus malament, oi? — féu En Genís, dissimulant amb desencert un matís de satisfacció.

—Per mi, que se'ns en va!

—Mentre no sigui de seguida! — reprengué ell. — Es que jo hauria d'anar a mercat, dijous.

De sobte, la Carme esdevingué refiada. Tampoc no creia que l'agreujament de la Teresa fos tan agut que calgués prevenir-se. Era una dona forta i jove!

Fins la malalta aconsellà el seu home que se n'anés. Ho exigia les despeses excessives: les criatures: aquell vagar d'ella de tants mesos! Sols per unes quantes hores: i el mercat de Nadal. L'aviram era al punt,

Genís feia com qui no gosa, però l'anada a ciutat el temptava. Fóra deseixir-se d'aquell ambient opressor, de malifeta que no s'anomena mai. No sentir els gemecs de la dona! Poder bescanviar tractes amb gent forastera! Seure a l'hostal amb els amics: la partida de truc i de bescambrilla: els gots de mistela entretopant damunt la taula! Les empentes a la Plaça!...

Ell i el seu fill més gran se n'anaren amb el carregament cap a ciutat. La Carme anà mirant-los des de la finestra amb ulls de malfiança, temerosa que no tornessin enrera. Pare i fill seguiren enllà del collell...

Ja era lliure. Ningú no s'adonaria que deixava les finestres més obertes que els altres dies. L'aire anà amunt i avall de l'escala, sense destorbs; la mateixa Carme n'era tota enrampada. Administrà abundosament les dosis d'aigua del càntir a la seva germana.

—No puc més — féu ella, atuïda per la feblesa — el fred em puja cames amunt. Per què m'has tret l'altra flassada?

—El metge diu que massa calor pot fer-te venir l'atac — repetí la Carme.

Però l'atac mortal temut del metge, no comparegué en tota la nit. Quan va fer-se de dia, el rostre de la Carme era d'una duresa de pedra. I divendres, ja! En Genís tornaria aquella tarda; l'endemà el metge!

Tot el matí ella no féu més que voltar entorn del llit, com fascinada a la manera d'una bèstia de rapinya. El seu poc abast mental no li deixava concretar una solució avinent.

Ja era la tarda quan la Carme tornà a l'alcova, induïda per un impuls fosc. Havia tancat les criatures a la cuina. Un breu sol de posta travessava les clivelles del finestró; aclaria dolçament les estampes de sants enganxades entorn del mirall de la calaixera.

Amb el posat més encongit que encertà, el mocador del cap endavant, la Carme anà acostant-se al llit. La Teresa panteixava entre els llençols: els ulls botits dins les conques esfereïdes.

—Triga molt En Genís! — començà.

—Tot just són les quatre! — respongué la germana amb naturalitat.

—No vas dir-me que tornaria ahir mateix?

—Ja se sap, en diades de fira! — prosseguí després d'un silenci reflexiu. — Els homes són com les criatures: un cop fora de casa, els reca de tornar-hi!

—No és pas d'aquests En Genís! — rectificà la malalta, una mica sentida. — Ell és tan eixut com vulguis, però no el cansa ni treballar ni estar-se a casa.

—Jo no em refio de cap! Un cop són lluny que no saps on roden, posa'ls unès cartes a les mans o un refrec de faldilles aventureres a prop, i tots són iguals.

—Què en saps alguna cosa? — demanà de seguida la Teresa, amb un xic de tremolor a la veu.

—Jo!... no — respongué la Carme amb posat vague. — No faig mai cabal del que la gent diu!

—Què diuen?

—Com de tothom; del cert res. Sols que, bé tenia pressa d'anar-se'n veient-te malalta!... Però val més no parlar d'aquestes futeses, que estàs molt fluixa i una recaiguda ve que no te n'adones.

—Jo sí que vull parlar-ne! — s'enderià la malalta amb un començ d'excitació. — Dies ha que el trobo canviat, com si rumiés alguna pensada que no vol dir-me.

—A mi també m'ho sembla, però com que sempre està malhumorat, ell!...

—I, en tot aquest temps que no estic bona, no has vist res?

—Veure no: però jo no sé per què a la gent els haig de conèixer les intencions. Els homes aquí no s'arrisquen: vivim massa arreconats i tothom es coneix. D'això ve que tenen tantes ganes d'anar a ciutat. Hi ha tants trencacolls!...

—Prou que li ho faré dir avui mateix! — reprengué la Teresa, anguniosa. Una transpiració soltada li humitejava el front. — La mare ja em va fer reparar que ell es morfonia per les dones. Massa que ho sé de quan festejàvem!

—Que m'ho contin a mi!... — insinuà la Carme en un murmuri gairebé imperceptible.

—A tu i tot? — Es a dir que abans de casar-nos!...

—Abans... i després. Què et diré jo! són misteris. Es veu que ells no en tenen mai prou. Ja he fet bé jo de no escoltar mai cap home! — conclogué la Carme amb una ganyota de fàstic.

I començaren els moments angoixosos de la pugna entre l'afany de la germana, per tal d'accelerar la solució amb un recurs extra-normal i la resistència física de la malalta.

—Voldria que ja fos a casa en Genís! Tinc por de tornar a posar-me malament.

—Vols dir? — va preguntar-li l'altra amb una veu involuntàriament revigorida. — Potser un xic més de medicina! — I ben cuitosa, sense vacillar, repetí l'operació de cada vegada.

—Que malament se'm posa! — es queixà la dona d'En Genís. El païdor em tremola. El sento com de glaç.

Els ulls de la Carme escrutaven amb insistència cruel les reaccions d'aquell cos abandonat al seu caprici. Els símptomes eren certs: les primeres convulsions es manifestaren, però la crisi no es concretà. I ja era gairebé fosc!

Però en aquell punt d'indecisió, un detall impensat precipità el desenllaç de tan bella manera com de segur la Carme no hauria sabut conjuminar-se. Un gest imprevist féu que el colze de la Teresa topés violentament amb el ventre de la germana. Ella proferí un feble gemec i va protegir-se amb la mà.

Els ulls de l'altra s'aturaren amb estranyesa a l'indret colpit. La Carme es sentí traïda. Ni sols va encertar una excusa, tan senzill com li era. Amb els ulls engrandits pel terror, es recalcà a la paret, un somriure infeliç al llavi. Dreta com s'estava la faldilla presa entre els genolls i la post del llit, la gravidesa del seu cos es destacà com una acusació.

La sospita va aclarir-se com el pas d'un estel entre les idees nuvoloses de la Teresa. Els esguards es trobaren, el de la Carme confessà la veritat.

—Què és això? — clamà la malalta redreçant-se damunt del llit en un darrer esforç. I acostava els dits afuats, agressius vers aquella forma provocadora. Sa germana es fén més enrera, esporuguida.

—Ets, doncs, un mala dona! — mig interrogà escara la Teresa, com si no ho volgués creure.

Però de sobte una pensada feliç s'obrí camí entre les obagors retortes del cervell de la Carme, Amb veu ferma, digué tot d'una.

—Es d'En Genís.

* * *

En sentir el gran xiscle que travessava la porta, les criatures es posaren a plorar, escales amunt. Ja no els calia córrer: el propòsit de la Carme era una magnífica realitat. El cor de la malalta no havia sabut vèncer el xoc. Els espasmes es fongueren en un tremolor cada segon més alentit.

L'esguard amatent de la germana descobrí els estigmes de la "fàcies" precursora de la mort: la mort més benigna que no els homes! El bleix anà assossegant-se després de maldar mig any de seguida, dintre d'aquell pit corsecat. Els ulls restaren oberts, talment com meravellats de l'infinit que descobrien...

La Carme va sortir de l'alcova cuitosa. Manà la neboda més gran que anés en cerca d'ajut en alguna casa propera.

Tornà a dalt, però no va gosar acostar-se al llit. Aquell silenci desvesat li encomanava un fred molt subtil. Obrí la finestra de pressa.

D'antuvi una gran pau arreu, com d'un món innocent. El cel era com si es diluís en tot de vapors de malva. Un polsim d'iris es fonia entre la veu de les congestes. Uns quants estels fredolics s'amirallaven a la lluna de cada bassiol. Ningú no hauria cregut en el llot solat al fons.

La Carme ja podia respirar a pulmó lliure; ja no la treurien de casa com un gos.

Sonaren passes damunt la terra endurida. Eren les camades d'En Genís amb el seu hereu i la filla al darrera. De més lluny al trot somnolent del cavall, s'acostava el metge, dut pels comaratges dels veïns.

La Carme tot just pogué enretirar-se de l'ampit. S'escapolí per l'escala, i agafant el més petit dels nebots s'aclofà vora la llar.

La millor resposta a l'angoixosa interrogació dels homes quan passaren la llinda, fou l'espectacle d'aquella dona que sanglotava amb tanta vehemència, tot acaronant la criatura impassible. I dient amb rudesa tràgica:

—Fills: fills del meu cor!...

MIQUEL LLOR

Apunts per a una Mètrica catalana

DESORIENTACIÓ GENERAL

És inútil voler remarcar que a la nostra terra els versos són la forma literària més reexida. És una veritat que sap tothom. Se n'han fet àdhuc teories, i hi ha qui se'n plany i tot. Però els poetes no hi tenen cap culpa.

Ara bé; al costat d'aquest major afinament de la nostra poesia enfront dels altres gèneres literaris, subsisteixen alguns problemes purament formalístics, que arreu són resolts, o almenys discutits i que a casa nostra ni se'n parla. En un mot, no tenim ni el més petit tractat de mètrica. Ja no cal dir de preceptiva literària.

Jo, doncs, sense cap pretensió de resoldre qüestions, voldria fer algunes remarques sobre la manera com s'escriuen avui els versos i concretar la discussió d'algunes qüestions que són dignes de gran atenció, tractant-se d'una cosa com els versos, on la mínima incorrecció o mediocritat significa la mort.

Tota art mètrica comporta la definició dels versos, lleis del nombre, de l'accent, esquemes d'estrofes, exemples i altres punts que tots afecten a la sonoritat dels elements del poema i del seu conjunt, ja que el vers no s'escriu per als ulls sinó per a l'orella.

Aquest inventari és una cosa que no ofereix cap dubte ni cap dificultat. Es limita a assenyalar les formes principals marcades pel bon ús i, després, indicar els principis segons els quals la fantasia de cadascú pot crear o reformar coses ja consagrades. Cal, doncs, fugir d'una extremada concisió que ens duria a una inutilitat dogmàtica, i també a una prolixitat que, com que no exhauriria tampoc la matèria, seria feixuga, pedant i injusta. Nosaltres creiem que obres així s'han de fer des d'un punt de vista pràctic i per això una forma abreujada prudentment és la més clara i útil. Cal tenir, a més, present que les qüestions transcendentals de la rítmica i la mètrica només poden oferir-se a qui ja té prou experiència i intuïció per a resoldre-les, o que, en tal cas, no acceptaria així com així les solucions que li darien els llibres escrits per qui no en sabria tant com ell.

Això forma aquella part de les obres de l'índole que comentem que es troba a totes les de totes les bandes del món. Al costat d'això hi ha els problemes de cada llengua poètica en particular.

Entre nosaltres, la primera i principal és la de les contraccions i sinalefes.

En algunes llengües, italià i castellà per exemple, quan una paraula té de costat dues vocals que no formen diftong, elles es contreuen formant una sola emissió de veu.

Per exemple: «Libre de servitud no *sea* ninguno».

Per tots els exemples del bon temps català veureu que mai a la nostra terra no s'havia fet així:

«Prenets de me pietat, bela dona».

«La raó'm fuig, ardiment e *ciència*».

Durant la decadència, per corrupció i imitació del castellà van arribar a escriure's versos tan agres com aquest:

«Altres n'hi ha, de l'ambi*ciós* escala».

Però actualment ja està completament rebutjada aquesta manera de llicència poètica: en català no hi ha més diftongs dels que assenyala En Fabra a la seva Gramàtica.

S'exceptua, segons l'ús dels millors autors nostres, les paraules esdrúixoles acabades en *ia*, com *conciència, rancúnia*, que es compten com a planes, no sense arbitrarietat, però tenint en compte la feblesa de la seva separació que fa que l'orella pugui suportar-les d'un cop com dites de passada.

No obstant, jo opino que hi contribueix molt el vici que tenen els nostres recitadors de versos de menjar-se l'última síllaba de les paraules. Això en els actors fins es nota quan representen en prosa. Diuen act', bon', etcètera, sobretot en l'exemple primer, on hi ha dues consonants, l'última vocal resulta inintelligible.

Tothom, en una obra estrenada recentment sentia així aquest vers:

«Jo he tallat la testa d'Holofernes»

de la següent manera:

«Jo he tallat la testa *d'Holofern*»

Amb tot i ésser la recitadora una de les més perfectes i consciençoses actrius de la nostra escena.

Caldria, doncs, segons la meva opinió, i contradient en certa manera àdhuc la meva modesta pràctica, suprimir aquesta excepció que no té altra raó d'ésser que la falta de cultura de la nostra gent de lletres, sense faltar-ne ni un, sobre els problemes de la versificació.

La sinalefa, o sigui la unió de l'acabament d'una paraula amb el començ d'una altra, també es practica d'una manera anàrquica.

Ausias March fa:

«E que passàs una vid*a en* durment».

El hiatus és molt dur (vid*a en* durment), encara que cal observar que Ausias March, valencià, pronunciava a la valenciana.

En canvi obrim a l'atzar l'última obra cabdal escrita per un dels nostres prínceps de la poesia, *El Comte Arnau*, de Sagarra. Trobem:

«Li ombrejaven la cara de cadell».

Aquí la sinalefa sona com una cacofonia. Però d'exemples semblants en trobareu a raig en els nostres millors poetes.

Jo crec també que, sense el radicalisme dels antics, s'hauria de cercar una fórmula. Evidentment, quan una paraula acaba en una vocal que pot formar síllaba amb la inicial de la següent, no hi ha cap raó per a no fer la sinalefa:

«Li donava un bes o dos».

En altres casos és inadmisible, llevat potser quan es tracta de la conjunció copulativa *i*, perquè obligaria al hiatus massa sovint.

En els casos d'haver-hi una *r* final muda, com en *trobar, dolor*, segons diu Pompeu Fabra, no cal posar circumflex, i la raó és senzilla; la nostra orella ja ens dirà bé prou.

No cal escriure:

«La dolô inútil»,

sinó: «La dolor inútil».

El lector ja tindrà prou discerniment per a saber en quins casos l'autor vol fer percebre o no la *r*.

Algú pot trobar aquestes qüestions ocioses; però a nosaltres no ens sembla així; afortunadament la nostra literatura ha arribat a un grau que no li escauen certes barroeries.

I el mal, per altra banda, està més estès del que tothom es pensa.

Perquè no té cap gravetat si un autor obscur de revisteta escriu:

«Sou tota *sua*vitat, sens cosa dura».

Però que tot un Josep Maria de Sagarra, a qui no se li pot negar una genial mestria en l'art d'escriure versos, faci estampar en el seu *Comte Arnau* versos com aquest:

«Ni pot can*viar*-se amb el millor tresor»

(*Comte Arnau*, cant VI - 58.)

és de lamentar i pot donar l'índex de la desorientació que regna, encara que sigui estrany, en els nostres dies entre els autors de més anomenada. I això ens situaria en un pla d'inferioritat envers les altres cultures.

Per aquesta raó nosaltres creiem que no estarà de més intentar de fer una modestíssima «Mètrica catalana» on es fixin aquests casos, en vistes a l'harmonia i geni de l'idioma.

ROSSEND LLATES

Homenatge a Pompeu Fabra

El grup d'amics iniciador de l'homenatge a Pompeu Fabra ha començat traient la custòdia. Volem dir que ha publicat la llista de les primeres quotes, com pot haver vist tothom en els diaris catalans.

Però aquesta llista no vol dir pas que la contribució a l'homenatge hagi d'ésser exclusivament de xifres altes. Tothom ha de pendre-hi part a la mida de les seves possibilitats, dipositant la seva aportació en l'administració de qualsevol dels diaris catalans.

Ens sembla que no cal insistir en les raons d'aquest homenatge que tots devem a Pompeu Fabra. Però si algú no n'estigués convençut i no ens vol creure sota paraula, estem disposats a dar-li tota mena de raons.

LLIBRERIA FRANCESA
i LLIBRERIA GENERAL ESPANYOLA
La més important de Barcelona
Rambla del Centre, 8 i 10

I EL TEATRE

LES ESTRENES

TEATRE NOVETATS

Jo no ho sabia que el món era així

drama en quatre actes d'Amadeu Vives

De cap autor deu poder-se dir com d'Amadeu Vives que el seu primer drama revela un profund coneixement del teatre. En la inexperiència teatral de les primeres obres tenen els crítics un punt de partida que no compromet i que generalment és just.

Amadeu Vives no havia escrit ni estrenat mai cap drama, però ha fet música per a més d'un centenar d'obres líriques, ha tingut un comerç constant amb el teatre, una relació i amistat amb els autors més eminents del seu temps i té una experiència teatral portada a tal punt que no desconeix cap dels trucs escènics d'ordre literari o escenogràfic. Si haguéssim d'utilitzar el vocabulari dels nostres sobrerrealistes hauríem de dir que Amadeu Vives és un putrefacte del teatre. Decididament, aquest home s'ha passat massa hores en els escenaris. Si no tinguéssim ja una certa desconfiança sobre la inutilitat del coneixement excessiu de la

AMADEU VIVES

tècnica d'escenari ens en hauríem convençut ara. Servida per un instint literari de primer ordre, aquesta tècnica ha donat homes com Shakespeare i Molière, i diem això avançant-nos a qualsevol objecció. Amb un art de tramoia solament poden crear-se figures de teatre, o de guarda-roba de teatre.

El teatre és literatura. Cal insistir sobre aquest punt que certs autors del Parallel fingeixen ignorar. Amb trampes de teatre, fent una competència literària als escenògrafs, només poden inventar-se obres falses, obres rectilínies; novelles escenificades, vermelles i anarquistes si són representades al districte V, i blanques si troben un escenari un xic més a prop de la Rambla. El teatre modern torna a la literatura i no acut ja a les passions del guarda-roba teatral.

Dir això a En Vives seria innocent. L'autor de *L'Emigrant* i de tanta quantitat de música popular sosté la teoria que el teatre és un art de multituds. Encara sembla que va més enllà Amadeu Vives: diu que el teatre no és un art d'un grup selecte, un art de refinats. No pretén En Vives fer teatre íntim en la clandestinitat d'una sala petita ocupada per unes quantes dotzenes d'avantguardistes, sinó un art amb força suficient per interessar el públic d'un gran teatre, commoure'l i influir en el seu esperit.

Aquesta teoria és la que ha aconsellat a l'autor de *Jo no ho sabia que el món era així*! fer una obra d'ambient posant en joc tota aquesta mena de folk-lore escènic ple de ressorts d'efecte conegut.

L'opinió d'Amadeu Vives sobre l'aspecte polític del teatre ha estat l'únic redactor del drama.

Encara que el teatre de minories mereixi profund respecte, En Vives té un concepte exacte de l'essència del teatre, art de multituds. No obstant, per arribar a les multituds potser hi ha també el camí de la sinceritat literària, el camí de la pura literatura. Manipulant elements d'art pur i immortal també pot arribar-se a les multituds, al tercer, al quart o al quint pis.

Porta Amadeu Vives un bagatge literari i filosòfic, i un coneixement de la vida, que ben emulsionats amb la seva tècnica teatral incomparable han de poder donar resultats molt més reeixits.

MANUEL BRUNET

PUNTS DE VISTA

S'ens acaba el circ?

Anys ençà, una tarda en sortir del Cirque d'Hiver, després de contemplar les evolucions destenyides dels germans Fratellini, aquells clowns condecorats pel govern francès, ja vaig tenir la impressió que havia passat potser l'hora del circ. Ensunyament, falta de gràcia, pobresa d'imaginació, no sé... Però vaig veure per terra tot el prestigi de meravella que havia tingut per a mi la vida llampant del circ, la ganyota crispada de l'acròbata, el sospir del domesticador estudiós, tota aquella sanfaina única de la pista, avui adormida sota unes pràctiques seculars.

I aquesta impressió se'm refermà l'altre dia:

— *Dites donc, c'est assommant. Quel four, mon Dieu*! Així vaig sentir que s'esbravava una família francesa, en sortir de l'Olympia.

Realment l'única fantasia d'aquest espectacle ha estat muntar una temporada de circ eqüestre prescindint del bestiar. I resulta una cosa híbrida, apagada, sense suc ni bruc, d'una monotonia que fa plorar. L'aplicada família Méndez, sempre tan puntual, tan exacta, acròbates automàtics que deuen pagar el lloguer i els impostos el dia precís. Un trio en un salonet, compost per dos joves que fan exercicis de corda i trapezi bo i cantant tonades soporíferes de *revue*, acompanyats al piano per una senyora americanitzada, inflada de conserves i de *cake*. Els clowns de sempre — semblen fets en sèrie — amb el repertori del temps de les *lentejuelas*: quatre patacades, un parell d'acudits de calendari, la serenata de Toselli damunt la cadira, amb guitarra i violí, interrompuda per la insídia del paràsit, que fatalment esclafaran sorollosament amb l'arquet. Camises peludes sota uns mitjons de fantasia, l'única fantasia autèntica que us poden oferir. Tot té un to anacrònic, de cosa rebregada en les pistes i els escenaris de totes les latituds, espectacle de varietés i no de circ. Atracció d'Exposició que trontollarà en un badall monstruós les barres saxones i escandinaves. I damunt això, escampeu-hi una musiqueta de parc d'atraccions i la indigència d'uns pallassos incolors, sostrets a les tasques del moll, pagats a tant la setmana.

La vida llànguida del circ — un gènere que desapareix, quan conté tal vegada els millors elements dels altres, i per tant hauria de resistir totes les modes — és deguda més a falta d'imaginació que a la *pobresa* de les empreses, que ja és afirmar. I és que l'artista de circ s'ha encallat, considera el seu exercici com una renda vitalícia.. Un bon dia un modest empleat s'ha descobert unes aptituds, ha practicat un exercici davant de la família, i tots plegats han convingut que valia la pena de didicar-s'hi. I ja teniu un artista que en tota la vida no explotarà sinó aquell ressort, sense adonar-se que els anys corren, que cal renovar-se i que allò que s'adeia amb el temps de les operetes ja no escaurà amb el ritme sincopat d'avui, freturós d'imprevist.

Aquí mateix teniu l'admirable Joe Jackson (no formidable, com dieu senyors que no semblen pas analfabets) realitzant una performança molt original. Però passa el temps, i ell continua encara el seu número de fa cinc anys a l'Olympia de París, sense haver trobat manera d'alterar la seva *mise en scène*, ni d'incorporar-hi una nova ganyota. Com els altres, s'ajeu a vegetar, sense preocupar-se de superació, aburgesat com el primer. Això ho fa no un August vulgar, sinó un còmic intelligent, que ha copsat amb minuciositat els més imperceptibles matisos del cagadubtes, de l'indecís que no ha fet mai altra cosa que destapar un forat per obrir-ne un altre, del bútxara poruc que es troba valent i «maco», ple d'un optimisme medullar.

És inconcebible com fins un còmic d'aquesta qualitat s'hagi engorronit com els altres en una inèrcia confortable, sense el neguit de noves creacions, empolsegat d'aquest verdet que va estenent-se damunt la ferralla i el coure del circ, sota l'ull amatent dels reflectors.

JOAN MINGUEZ

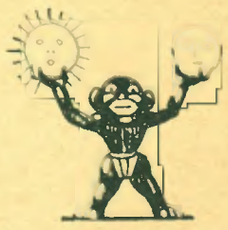

EL SENYOR VILUMARA ESCENOGRAF PINTORESC I NOCTAMBUL

Cara petita, magre; el nas de lloro. La pell de color de camafeu. De cada cantó de galta li penjen unes filagarses blanquinoses, com teranyines. Son les patilles.

Heus aquí el senyor Vilumara, eccenògraf del Liceu, el millor escenògraf del món.

Podríem afegir, si volguéssim completar el tipus, que el senyor Vilumara vesteix d'aquesta manera o de l'altra, que camina així o això. No cal. El senyor Vilumara s'acaba allà on se li acaben les patilles.

Per altra part tots el coneixeu de sobres, ja per haver-lo vist a la Llibreria Espanyola d'En López, ja a les butaques d'algun teatre, al "quarto" d'En Borràs, quan aquest treballa a Barcelona, o a l'estanc del carrer de Sant Pau, on es passa, fa una colla d'anys, hores i hores a peu dret, cada matinada en sortir del teatre.

El senyor Vilumara és un barceloní popular, gairebé una institució barcelonina, amb dret a monument. Per ara ja té homenatge propi.

Ell tot sol té tanta tradició com puguin tenir a can Cullaretes o a la Casa dels Canonges, per exemple. En aquest sentit el senyor Vilumara és un monument barceloní.

Té fama de rondinaire, de malparlat i de rabiós. Això fins a cert punt és veritat. Té una veu de nas que és molt a propòsit per a deixar anar en to menor, que és el to adequat, les seves frases punyentes; veu que es torna un espinguet quan està exaltat.

MAURICI VILUMARA

Però és una bona persona. Les seves rabioles habituals són una qüestió d'estil.

En tractar-lo us doneu compte desseguida que es més bo que el pa. La seva bondat, però, es rampelluda.

Per torna, és molt sentimental, tant com una noia de quinze anys que vessa dues llàgrimes en llegint novelletes blanques. Encara avui, quan al Liceu fan *La Traviata* s'estova, es torna de nata. No us dic res si li parlen de la Font del Gat o del jardí del General, o d'En Soler Rovirosa, al qual anomena Mestre, amb molt de respecte.

Es més. En parlar-li del celebre Taller de l'Embut, l'home es destria com si fos un cabell d'àngel. El Taller de l'Embut és la seva flaca. Es comprèn.

Aquest taller fou el punt de reunió d'artistes, literats, músics i amics *connaisseurs* d'aquell temps gloriós, amics del treballar i fer barrila alhora; el mateix organitzaven una cavalcada, que un ball de disfresses, que baixaven a les barricades amb aquella alegria i com aquell qui no fa res.

Del Taller de l'Embut, que era al carrer de l'Am, En Vilumara en serva records inoblidables. Fou un dels que hi intervingueren més activament. Hom comprèn que s'enterneixi com una criatura en parlar-ne. La tradició, els records, tota la història de la Barcelona d'aquell temps li cauen al damunt, talment com una dutxa sentimental.

Per entrar-hi s'havia de caminar de quatre grapes, com els gats, perquè la porta era una gatera. En ésser a dins hom topava amb un porró d'un metre i mig d'alçada per un metre d'ample, ple de vi, penjat del sostre per mitjà d'una cadena. S'havia de beure. En portar-hi un foraster, aquest també havia de fer el trago. Ara bé. Per a poder beure calia agafar el porró amb les dues mans i enretirar-lo per a fer baixar el broc, a la mida de la boca. Fins aquí bé. El foraster, que generalment desconeixia els costums del porró, en acabar, el deixava anar d'esma, i aquest li petava a la cara i el feia rodolar per terra. D'això els de l'Embut en deien el *Baptisme del vi*.

A l'Embut s'organitzaren aquelles cèlebres cavalcades de Carnestoltes que enriolaven per una mesada a la Barcelona pansida d'aquells temps, i s'hi celebraren uns balls de disfresses que avui encara farien escruixir, tot i que la moral que ara gastem és una mica més de la mànega ampla que la de aquells temps. Molts senyors Esteves, amants de l'ordre i del seny, hi compareixien, amb la illusió que feien un gran pecat, d'amagat de la família.

En un d'aquests balls, el cèlebre Dr. Letamendi, que feia les receptes en vers i hi posava música, hi va comparèixer disfressat d'home nú, però sense pell.

Els muscles i tendons, nuats, de carn viva, se'ls havia fet pintar damunt d'una malla de seda que duia cenyida al cos. Duia el cap en una safata.

Quins temps! Per un tres i no res els de l'Embut organitzaven una trencadissa màxima. L'autoritat no hi veia de contenta. En Vilumara, repetim-ho, en fou un dels actors principals.

Us en podríem explicar moltes. Però si ho féssim, aquest escrit s'allargaria massa. I el que ens interessa, més que res, és pintar el tipus i situar-lo.

Una de les moltes fou la representació del *Don Juan Tenorio*, en serio. En Vilumara hi féu el paper de Brígida, amb patilles. No hi hagué manera de ferles-hi afaitar.

—Si no ho voleu així, plego.

Un altra va ésser donar entenent a un metge amic i habitual de l'Embut de fer-li representar el paper de *Don Juan*. Era un home que presumia d'ésser bell i, naturalment, de tenir sort entre les senyores. El van convèncer i el feien assajar, vestint i caracterizant el personatge, tal com si el representés de debó. L'assaig va durar dos mesos seguits. Al cap d'aquest temps, l'home desconfià i va presentar la dimissió d'incògnit. En Vilumara diu que el van curar d'aquell vici.

En altra ocasió, en Vilumara i la colla compraren una barraca de terrissaire. Van fer marxar el terrissaire i ells es posaren a vendre. Venien una dotzena de plats per dos xavos i d'una taça de café, en canvi, en demanaven un duro. Entre els compradors, que hi compareixien atrets per lo barato, i no entenien el que passava, s'hi armaren moltes raons.

Doncs bé. Tenint tanta i tanta feina d'aquest ordre, la qual, cal confesar-ho, és la més agradable de totes, encara En Vilumara tenia temps sobrer per a pintar, l'un darrera l'altre, aquells formidables telons de les òperes de repertori del Liceu, que meravellaven als nostres avis. Es extraordinari. Hom es pregunta en vá el secret de tanta activitat, i arriba a creure que en aquells temps els dies devien ésser de quaranta vuit hores.

Perquè els telons d'En Vilumara no són pas fets en un dia i una nit. Són obra de molt temps. I ell pinta sol, perquè un telò, diu, és una obra personal, que ha de tenir caràcter. Expliqueume, si podéu, com s'ho feia, i jo us ho agrairé molt. Sóc dels que amb poca aigua s'ofeguen.

Un altre punt. Les dones. Aquest és per En Vilumara, un punt delicat. S'hi ha d'anar amb peus de plom.

No n'hem pogut pas treure l'entrellat. Però hem vist el retrat d'una senyora, amb mirinyac, que ell conserva, i hem vist un retrat de l'*interfecte*, de mig escaire, a l'oli, que és una *hermosura*. Clenxa, ben partida, patilles refilades i bigoti; el tot, de negre de gitano. Abillat per l'estil dels ninots retrospectius que pinta l'Apa de tant en tant. Si tot plegat no fa un *corrido* de l'any 50, definitiu, que en feia de verdes i de madures arreu i principalment entre el cos de ballarines del Liceu, es que tenim pa a l'ull.

Afegiu que en aquells temps, la posició, l'ésser artista, i comptar amb un físic adequat eren un gran esquer. Estem convençuts que En Vilumara no va pas perdre el temps, al contrari. No podem dir més però.

En aquest ambient de barrila i de treball combinat es formà el taranná de l'home i l'artista barreja de pintor, de facecíos, de noctàmbul, i així és avui i serà durant molts anys perquè ara En Vilumara es troba a la segona joventut no més, com diu un amic seu amb el qual es baralla gairebé cada dia. Suposant que arribi a morir.

* * *

L'any passat hom li dedicà un homenatge. Cap de tant justificat com aquest. Car era dedicat a l'home, a l'artista, a la Barcelona gloriosa del temps de l'Embut i al noctàmbul. Figureu-vos. En Vilumara l'acceptà content. Assistí a tots els actes que es celebraren en honor seu, ocupava el seient presidencial amb una gran serietat, abaixava els ulls, es refilava les patilles i s'enternia d'una manera discreta, escoltant els discursos laudatoris que li endreçaven.

L'homenatge va culminar amb un àpat al Restaurant del Park. Era ple. En entrar-hi En Vilumara, que ja venia estovat dels actes anteriors, es va enternir de nou. Va seguir enternit durant tot el dinar... i va menjar d'una manera comparable a l'emoció que el tenia corprès; ço és; va menjar com un cos gran. En arribar l'hora dels discursos el seu enterniment, fins aleshores contingut, es va desbordar convertint-se en un temporal. Tot eren esquitxos. El bó del Nasi Iglésies, en haver de parlar, es va veure en un compromís. En Vilumara havia acaparat les existències de llàgrimes.

Aquell dia el nostre escenògraf gloriós i noctàmbul anava abillat d'una manera magnífica. Vestit negre, ribetejat. Calses amples de baix, armilla blanca de piquè, amb solapa. El tot, any 1860. Semblava el capità de la *Marina*.

El blanc de les seves patilles històriques feia d'allò més bonic escampat per damunt de la negror del vestit. Doncs bé. En acabar-se l'àpat, de les patilles no en quedava rastre. Eren talment unes betes d'espardenya estiraganyades, que li queien de cada cantó de galta, regalimant aigua.

Quin dia aquell! Tots enternits i gairebé, tots plorant. En Vilumara, homenatjat i commogut, ens encomanà llur emoció. Sort del Pere Coromines que'ns va fer un discurs rabelesià, mercès al qual l'emoció que ens dominava va poder donar un tomb oportú.

D'ençà d'aquell homenatge, en Vilumara frueix d'una nova categoria: ja no és solament el nostre Vilumara escenògraf i noctàmbul gloriós. Es més. Es D. Maurici Vilumara, monument nacional, de caràcter arqueològic. Amb ell es conclou i es sintetitza tota una època, la més suculenta de la dolça Barcelona. Es tot un segle d'història d'art i de facècia que us passa pel costat amb patilles.

Essent així —i no és pas una irreverència el que diem— En Vilumara hauria d'ésser incorporat a les monografies, al costat de la Casa dels Canonges, de la Catedral, de la Sagrada Família, de la Ciutadella, de can Cullaretes, etc.

L'Atracció de Forasters s'hauria de preocupar també, pel seu cantó, de fer per manera que les ramades de turistes estrangers que vénen de tant en tant a descobrir Barcelona des de dalt d'un autocar i el Kodak a la mà, s'apleguessin a la matinada davant l'estanc del carrer de Sant Pau, a contemplar l'home monument més pintoresc de Barcelona, únic supervivent d'aquella època tumultuosa i alegre, que nosaltres no hem tingut la sort de poder fruïr.

JAUME PASSARELL

L'ÓPERA

VERDI.

S'ha inaugurat la temporada del Liceu — temporada d'Exposició — amb *Aida*. No hi ha òpera més òpera que aquesta. Té de tot: argument sentimental; llocs i època magnificents, llunyans i exòtics: el Nil, palaus dels Faraons, tombes i presons; marxa triomfal i dansa de «negritos»; té motius per lluir-s'hi tothom: els escenògrafs i el director d'orquestra; els cantants i els senyors i les senyores en els intermedis. És un espectacle.

La música és brillant; la vena abundosa del geni de Verdi hi corre, encara, sense estroncar-se, en les àries, els duos, els concertants, plens de melodies, sempre noves, que no es repeteixen mai.

En aquesta obra, Verdi arriba al punt culminant de la seva creació artística; la seva inspiració fecundíssima troba en cada pàgina idees sorprenents i diverses; manté una relativa dignitat durant tota ella, sense caure en les ridícules baixeses que es troben en tants moments — allegros i agitats, especialment — de les seves anteriors obres; domina una tècnica perfecta i plena de matisos delicats en l'harmonia i en l'orquestració; dóna una expressió íntimament humana a cada inflexió melòdica, en correspondència profunda amb el sentit de la paraula que canta; i s'imposa sempre pel seu gran poder i la seva força teatral.

Verdi ha arribat al cim, però en el mateix moment ja es poden distingir els primers indicis de la seva decadència. Els grans genis de la música han seguit sempre una carrera ascendent i les seves obres últimes són més altes i de més fonda valor que les que les precediren. De Verdi s'ha volgut dir el mateix. I no és veritat. Verdi en l'*Aida* ja comença a ésser vell; el primer senyal de vellesa està en la imitació de l'estil wagnerià de la primera època. La seva potència disminueix i la imitació creix en la seva obra següent, *Otello*; i termina la seva vida amb la composició de *Falstaff* en manifesta decrepitud.

Els músics, els intelligents, els que són italians i els que no ho són, han fet córrer la falsa sentència que *Falstaff* és la millor obra de Verdi. I ho diuen perquè no té les característiques de l'òpera italiana, i com que l'òpera italiana no té prestigi entre els medis intellectuals, si *Falstaff* no és òpera italiana (pensen, i deduïxen falsament), serà millor que les que ho són.

I precisament per aquesta mateixa raó és inferior a les altres. En *Falstaff* manquen les grans línies melòdiques, la fogositat i el sentimentalisme dels famosos «cantàbils», en què es manifestava el geni i la invenció portentosos de Verdi. L'absència de formes quadrades i la manca d'alè en les melodies han volgut interpretar-les com una evolució cap a un estil musical més elevat, quan no són altra cosa que manifestacions d'un envelliment avençadíssim. L'aparent gràcia, lleugeresa i naturalitat, tan ponderades, de *Falstaff*, no són més que mostres de feblesa i d'esgotament.

En la música de teatre, Verdi ha estat un geni d'una fecunditat, d'una potència i d'una força incomparables; però les seves creacions no munten mai a les altes esferes, ni expressen sentiments d'extrema excelsitud, ni transporten l'esperit a les regions puríssimes, ni ens fan pressentir un món irreal de benaurança de somni. Totes les seves invencions corren sempre arran de terra i són a l'abast del poble.

És el geni de la vulgaritat.

JAUME PAHISSA

Teatre Català Novedades

Gran Companyia Catalana

Direcció: C. CAPDEVILA

Avui dijous, tarda, COMEDIE FRANÇAISE. Llegiu anunci especial.

Nit, Tertúlia Catalanista:

Jo no sabia que el món era així!

de l'AMADEU VIVES. Ovacions a l'obra, a Enric Borràs, a Josefina Tàpies, a tota la notabilíssima companyia i a l'esplèndid decorat de Batlle i Amigó.

Es despatxa a Comptaduria.

Primer agent. — Que li has pres el número?

Segon agent. — No he pogut. Anava massa de pressa.

Primer agent. — ¿Hi anava una xicota bonica, al costat del que guiava?

Segon agent. — Oh, espaterrant!

(*Passing Show.*)

TEATRE CATALÀ ROMEA

COMPANYIA VILA-DAVÍ

Primera actriu: M. VILA — Primers actors: DAVÍ i NOLLA

Avui, tarda, a les 5, i nit a les 10'15, el sensacional èxit:

El Procés de Mary Dugan

Divendres, tarda, darrera irremissiblement de **Zazà.** Nit, a les 10. Benefici d'Elvira Fremont: **La pols del camí** i **Els zin-calós.** — Diumenge, a dos quarts de dotze, GRAN CONCERT MATINAL a preus populars. Mercè Cases, Joan Cases i Joan Ferroll. Es despatxa a comptaduria.

CINEMA I DISCOS

EL LLORO XINÈS

Assistim a una rehabilitació del film policíac? El públic es plau de tant en tant a oblidar-se de les habituds burgeses i quotidianes i li agrada de ficar-se, sense que la seva seguretat personal en perilli, en el món fantasmagòric del misteri i del crim. Tot allí hi és insòlit i emocionant. *Spione* i *La llei de l'hampa,* dues obres mestres, dos èxits els quals palesen les possibilitats cinegràfiques d'un gènere cinematogràfic.

Frisant aquest gènere, en un esperit anàleg, explotant l'estranya atracció que exer-

K. SOJIN en una escena de «El lloro xinès»

ceixen damunt la nostra sensibilitat — rumia el terror i l'angoixa, hi h[illegible] estètica, dóna en el cinema [illegible] el *guignol,* que ble quan és [illegible] un rendiment considerable. Leni, [illegible] emprat per un home com Pau es[illegible] certament una impressió de plenitud espiritual com la donen un Lubitsch, un Brenon, és aquí absent, però la tasca del citat director austríac és sempre digna de l'atenció intelligent.

Després de *L'home de les figures de cera, El llegat tenebrós, L'home que riu,* toca ara el torn a *El lloro xinès,* curiosa pellícula que s'estrenarà molt aviat. Parlem-ne un xic.

En el cinema les coses no són mai mortes. Fins les més inanimades, en blanc i en negre, semblen acusar la seva presència d'una manera psicològica; participen del moviment del film i Pau Leni sap per la selecció acurada dels angles de presa de vista, per la disposició intencional de les coses, per la utilització constant de les ombres, sap donar una impressió de calfred i encantar a l'espectador.

Pintor com és P. Leni, el seu talent en aquesta activitat li serveix per assolir magnífics efectes decoratius, en l'arranjament dels interiors i solucionar dignament les escenes colorides.

Amics del cinema en colors, naturalment ens veiem la tremenda responsabilitat. Res del que hem vist fins ara ens satisfà. Ens plau doncs avui poder afirmar que en el film que ens ocupa, les escenes en colors hi són acceptables i d'un efecte força reeixit.

Aquestes escenes es refereixen sobretot a una festa nocturna que té lloc al barri xinès, festa que pel moviment doble, de la màquina i de l'espectacle és un fragment esplèndid que trobem massa curt. En mig del bullici de la festa un cotxe transparent avança, que fa un efecte impressionant, que Fritz Lang pot ben envejar.

Les sobreimpressions hi són força utilitzades. A vegades com evocacions simbòliques, la mort per exemple. Recorden la significació oculta dels esdeveniments. A voltes per expressar més completament una acció i en aquest sentit el film comença amb un fragment que cal veure més d'un cop: la lluita entre una dansarina i un bandoler que tracta i aconsegueix arrabassar-li un collar. No podem transcriure aquí res del que és aquesta lluita bàrbara tan sentida i realitzada integralment en imatges severament selecciona-nades que es [illegible] d'una manera [illegible] succeeixen suggestiva i [illegible] profundament [illegible]. Interpretació magnífica. No volem citar noms, perquè caldria citar-los tots. L'artista encarregat del rol de detectiu xinès té un treball fisionòmic remarcable. Fotografia impecable. Tota l'acció té lloc a la nit, és un film completament nocturn i això és un pretext per a un millor virtuosisme fotogràfic.

El film està fet amb una plena consciència, potser massa si cap. Aquesta consciència, aquesta intenció, no sap dissimular-se. Volem oblidar davant d'una obra, el *métier,* tenir una impressió d'espontaneïtat i aquí el treball del director en el seu afany d'acumular coses hi és massa present. És una obra d'estil i atents a aquest no poden fixar l'atenció en altra cosa. Com que l'altra cosa és la història i aquesta és inferior a la realització, aquesta circumstància és potser un avantatge.

J. PALAU

Un film d'En Dalí

Salvador Dalí i Lluís Buñuel realitzen, en aquest moment, un film a París. Es tracta d'un film sobre-realista concebut a Cadaqués en una llarga sentada d'aquests dos esperits inquiets. La personalitat de Dalí és prou popular per passar-se d'una presentació. Lluís Buñuel, encara, és poc conegut del públic català, malgrat que una llarga experiència afegeixi el seu nom al món del cinema. Lluís Buñuel ha treballat molt de temps amb el famós Epstein i collabora en la rúbrica del cinema en la revista *L'Art Vivant.*

Esperit precís, sistemàtic, obert a tots els misteris poètics del món modern, coneixedor de les exaltacions amagades i càlides de l'esperit novell. En aquest film, de difícil realització, debuta en l'ofici de «metteur en scène». La més delicada i perillosa de les síntesis.

Hem anat a visitar-lo al seu «studio» de Billancourt, on filma actualment la seva primera producció.

Tot just arribats, la clàssica escena, mil vegades vista en revistes americanes, ha aparegut davant els nostres ulls meravellats. Aquesta vegada, però, els déus omnipotents, les estrelles fugitives, eren al nostre abast, responien a noms que ens són familiars. Buñuel, amb pull-over, visera fumada als ulls, dóna ordres enèrgiques, com un capità de barco. Els personatges evolucionen dòcilment — autòmates de la seva voluntat. Els reflectors de 5.000 bugies omplen l'estudi de llampecs mates, els tramoistes s'enfilen com rates de paller. La veu estentòrea de Buñuel, a través de l'[illegible] plificador, omple el «studio» de gràvides ressonàncies. És l'[illegible]ement ordenador.

Els maristes del film d'En Dalí

* * *

Dalí ens rep en el despatx de la direcció i excusa al seu amic.

«El cinema, ens diu, és una producció exclusivament americana; de totes les indústries és potser la que necessita una més llarga tradició i una més gran complexitat dels quadros tècnics. Dintre aquest pla, doncs, impossible de competir amb els americans. El film europeu només pot guanyar l'americà en la intelligència de l'«escenari» (argument) i en el matís de la realització.

»És això que ens proposem amb el nostre *Chien Andalous.*

»Un escenari «fantasmagòric» que no és més que el desenrotllament natural de la «nostra» realitat. Una «mise en scène» simple, clara, essencialment antiartística.

»El resultat és, al nostre entendre, un dels assaigs més interessants fets a Europa aquests darrers temps.

»Aquest film donarà la volta al món. Ja són molts el directors de cinema que, a l'anunci del nostre intent, ens han demanat contracte. És la primera transposició sobre-realista que s'haurà fet en el cinema, puix que el film de Man Ray i Robert Desnos *L'Étoile de Mer* no és més que una «altra» concepció artística que no té res a veure amb el sobre-realisme.

»Pertany a la tendència automàtica pura de Benjamin Péret...»

Mentre Dalí ens entreté amb aquesta interessantíssima peroració, el «regisseur» ha vingut fins a la cabina a demanar-li pressa: «Monsieur Dalí, c'est votre tour...»

Dalí desapareix ràpidament. Nosaltres ens encaminem cap a l'estudi bo i parant-nos davant una realització de L'Herbier amb Jacques Catelain i Alice Terry, «Alice Terry, la dels ulls de misteri, la de les llàgrimes de plata que ara sentim respirar».

Més lluny veiem una «troupe» russa filmant [illegible] una caravana en les estepes. Veiem uns àngels bufadors fent caure el confeti de la neu. Unes cases de cartó diminutes... residències senyorials dels comtes i dels marquesos del Tsar! Tot el «chiqué» desvergonyit del cinema, al nu. Però, quina no fóra la nostra sorpresa en veure filmar una de les innombrables escenes del *Chien Andalous* de Lluís Buñuel i Salvador Dalí!

El protagonista, l'exquisit Pierre Batcheff, persegueix una noia, Simona Maruill, madura com un fruit.

En la persecució, per facilitar el córrer, Batcheff no troba altra cosa que agafar-se a unes cordes monstruoses que estiren unes carabasses!... uns suros!!... Dos pianos de cua amb dos ases podrits!!!... I dos frares maristes!!!!...

I quin no fóra el nostre astorament en reconèixer, sota la sotana lívida dels frares, els nostres propis amics Salvador Dalí i Jaume Miravitlles?

Havíem anat a Billancourt disposats a tot. L'espectacle, però, depassava totes les previsions.

Déu meu! Déu meu! Què serà el *Chien Andalous* de Dalí i Buñuel?

PERE ARTIGAS

París, abril.

DISCOS

Hom ha de suposar una certa cultura musical entre els discòfils perquè els editors s'atreveixin a impressions de fragments de l'*Or del Rhin* de Wagner; que, essent a la representació dramàtica mancats d'un gran interès, han de confiar en l'ajut prestat per la bona tasca dels intèrprets. En aquest disc de la Companyia del Gramòfon es recullen dues escenes del preludi de la *Tetralogia wagneriana,* en les quals canten les senyores Trenton i Suddaby i els senyors Fear, Widdop i Mac Kenna, amb l'Orquestra simfònica de Londres i sota la coneguda direcció del mestre Coates. De tots ells, el millor resulta el baix Fear. La impressió és bona, encara que el disc no ha assolit tot el perfeccionament possible amb l'enregistrament de conjunts, ja que a estones resulten poc individualitzats els distints components del conjunt.

Elisabeth Rethberg resulta actualment de les millors artistes per a música dramàtica; ara que li escauen més les interpretacions d'obres que no exigeixen massa extensió de veu i aguts extrems. Per això és el seu lloc en *Tannhauser* i *Lohengrin* més del que hi seria fent de Brunhilda. Acompanyada de l'Orquestra de l'Opera nacional de Berlín, ens dóna dos coneguts fragments, un de *Tannhauser* i un altre de *Lohengrin.* El primer és el fragment del segon acte: *La Salutació d'Elisabeth.* Fa molt bon efecte la seva veu avellutada i suau de sopran, cosa poc corrent en les intèrprets wagnerianes.

La senyora Schumann sempre canta bé. La música de Strauss, no massa exigent quant a extensió de veu, sembla feta expressa per a ella, i en aquest disc de la Companyia del Gramòfon canta admirablement el seu conegut lieder *Serenata* i *Matí.* Les bones qualitats d'Elisabeth Schumann no acostumen a ésser esmerçades en obres d'extrema complicació tècnica que demanen una desmesurada gimnàstica gutural, sinó en obres en les quals pot lluir la seva facultat de dicció. Val a dir que la casa editora ha posat en aquest cas tots els mitjans per tal que l'audició resulti perfecta, ja que l'enregistrament és dels més perfectes que es puguin demanar.

J. G.

* * *

L'Or del Rhin. Preludi; escenes segona i tercera (Wagner), interpretat per l'Orquestra Simfònica de Londres, dirigida pel mestre Coates, i cantada en alemany per les senyores Trenton, Suddaby i Walker, i els senyors Widdop, Mac Kenna, Fry i Tear. A B 416 *(Gramòfon).*

Tannhauser. Salutació d'Elisabeth, i Lohengrin. El somni d'Elsa (Wagner), per Elisabeth Rethberg (sopran) i l'Orquestra de l'Opera nacional de Berlín, dirigida per Fritz Zweig. A B 417 *(Gramòfon).*

Staudchen (Serenata) i Morgen (Matí) (Strauss), cantades en alemany per Elisabeth Schumann (sopran). A B 423 *(Gramòfon).*

Estudi crític del procés de producció cinematogràfic

El *scenario.*

En una sèrie d'articles volem estudiar breument els elements fonamentals del cinema. Avui comencem pel *scenario,* i en dir *scenario* emprem aquest mot en el sentit que té en l'argot cinematogràfic, d'argument o trama.

En cinematografia, com en totes les arts, hi ha obres intelligents i obres estúpides; però aquí passa quasi sempre que les obres estúpides són fàcilment tolerades per públics intelligents que malgrat les seves protestes inevitables torna al mateix cinema per veure anàlogues produccions, i això perquè, independentment del seu valor anecdòtic, les pellícules contenen determinats valors plàstics que són els que captiven el públic i determinen l'atracció formidable del cinema.

Amb tot això volem dir que els *scenarios* poden ésser savis i les pellícules assolides amb ells resultar abominables i, al contrari, poden fer-se pellícules com *Varieté* amb assumptes de *guignol* popular i pellícules com *I el món marxa* amb novelles insignificants de costums moderns.

En canvi, la preocupació de realitzar arguments transcendentals pot conduir a errors de la categoria de *Metròpolis,* sense excloure d'aquest error el pretès retolatatge docte d'un escriptor castellà de regular fama.

Amb tot això afirmem que els *scenarios* de les pellícules quasi mai determinen el valor real d'aquestes, de la mateixa manera que el tema no augmenta mai el valor d'un quadro. Es pot emprar el tema que es vulgui. La pellícula o el quadro estaran bé si estan ben realitzats.

L'habilitat del director consisteix a transformar en imatges, d'un manera harmònica i bella, l'assumpte que es proposa traslladar a la pantalla.

Hi ha una amenitat cinematogràfica, com hi ha una amenitat literària; però ambdues tenen formes peculiars i independents. L'amenitat del diàleg que s'obté amb bells mots s'ha d'obtenir en el cinema amb belles imatges.

Però com que ara de moment ens ocuparem del *scenario* cinematogràfic, anem a enfocar el que ha de servir de trama a una pellícula i quins han d'ésser els seus valors propis.

Els arxius literaris del món tenen obres a milers de les quals sembla de primer antuvi poder-se extreure una digna pinacoteca cinematogràfica. I nosaltres gosem a dir que això seria una errada enorme, puix que l'obra concebuda en paraules quasi mai pot ésser expresada en imatges.

El cinema aconsegueix moments d'un dramatisme intens sense utilitzar per res la paraula, però per altra part difícilment podria abastar el pur dramatisme conceptualista d'obres com *Werther,* el *Quixot* o *Hamlet.*

El veritable argument cinematogràfic deu concebre's cinegràficament, i per millor fonamentar la nostra afirmació podríem assenyalar a centenars les adaptacions d'obres literàries que, malgrat haver-se separat quasi per complet de l'obra primitiva, han obtingut un valor positivament inferior al de l'obra utilitzada.

En el millor dels casos, com per exemple en *El ventall de Lady Windermere* o en *La dona marcada,* les obres perfectíssimes que s'han obtingut, ha estat a còpia de desvirtualitzar quasi per complet el pensament inicial dels autors, i pot dir-se que en ambdós exemples els genis de Lubitsch i Seastrom han utilitzat més bé un títol de fama universal, recreant la idea de Wilde i de Hawthorne, però deixant a la seva imaginació creadora aconseguir l'amenitat cinegràfica, i fins arribant a desvirtualitzar el fons psicològic de la majoria dels personatges.

Solament amb una gran llibertat d'acció és utilitzable el tresor literari del món, i fins així no seria completament moral el maridatge de dos noms a qui ha captivat el mateix conflicte, però que el realitzen cada u amb una sensibilitat distinta i mitjans d'expressió específics.

Nosaltres tenim la convicció que el veritable geni de la cinematografia sols pot existir un xic a la manera de Shakespeare, concebent per ell mateix l'obra i expressant-la amb els seus propis mitjans. Així Chaplin i King Vidor s'apropen més que cap d'altres a aquest tipus de creador d'alta escola.

En el pròxim article parlarem més pròpiament de la unitat del *scenario* i del ritme.

APOL M. FERRY

Patiu de l'estómac i budells? Sí?
Així no heu provat
ELS POLVOS ESTOMACALS DEL JESUITA
Proveu-los i el vostre agraïment per aquest preparat serà etern, perquè us tornarà el benestar i l'alegria.
VENDA: A LES FARMACIES
Agents comercials: DR. ANDREU I FILLS - Barcelona

"Confessió" és un film mediocre

Sí, *Confessió* és un film mediocre, tot i ésser una obra de Maurice Stiller. Per quina secreta ironia aquesta obra indigna del gran director suec ha hagut d'ésser la seva obra pòstuma. Amb la mort de Stiller, ocorreguda ja fa uns quants mesos, el cinema perdia un dels seus homes més íntegres. Per què no ens podíem quedar amb l'excellent impressió que ens produí *Hotel Imperial?*

Hi ha en aquest film escenes tan de mal gust, que hom dubta que puguin ésser obra d'un artista de l'alta categoria de M. Stiller. Aquella lluna que vol ésser un sol que es posa damunt la testa de Pola Negri en la terrassa del sanatori és quelcom d'horrible que ens recarà sempre haver vist.

Pola Negri té moments excellents, però que no arriben a rehabilitar el film.

Amors de segona mà

Per la nostra rúbrica: «Ja ho sabeu....», teníem pensat escriure: Ja ho sabeu que John Gilbert s'ha casat de bell nou? Però vàrem suposar que no hi hauria ningú que no n'estés ja assabentat d'aquesta notícia que deixa altre cop vídues (platònicament parlant) a un nombre considerable de dones de totes les races que poblen l'Univers! ¿Qui coneix aquesta xicota que ha arreplegat tan bon partit, que encara que sigui de segona mà fa tan bo d'arreplegar? Si algun lector ens pogués fer a mà el seu retrat, tindríem molta satisfacció de publicar-lo en aquestes pàgines a fi que les nostres lectores poguessin lliurar-se a les més pregones meditacions sobre l'art de la seducció.

Ja ho sabeu...

— que el primer film de Maurici Chevalier ha estat ja estrenat i amb gran èxit?

— que *Rascacels* és una molt bona pellícula que està passant desapercebuda?

— que el títol del film que Renée Clair fa am Lluïsa Brooks és *Preu de bellesa?* La Lluïseta diu estar engrescada amb l'assumpte. Ho creiem, perquè Brooks és avui una xicota que es cotitza, i s'ho mereix.

— Que a Janet Gaynor no li plauen els «talkics»? Naturalment, ja ens ho pensàvem.

Calamitats

Ho és aquest costum de canviar arbitràriament els títuls originals dels films Aquestes substitucions acostumen a implicar un concepte del públic per part dels mercaders de pellícules molt poc honorable. Ara ha tocat el torn al "*Tartuf*" d'En Murnau, estrenada a Barcelona amb el nom de "El Hipòcrita". La dissort d'aquest film és una cosa que fa pena. Existia des de fa tres anys i casi ningú l'havia vist. Darrerament s'ha estrenat a Londres i aviat ho serà a París. Aquí ha merescut anar als cinemes de segona categoria. Ha estat estrenada sense cap reclam, com una mediocritat corrent, i ha anat directe als cinemes populars. Es que els empresaris no la creien digne de substituir qualsevol de les produccions imbècils que massa freqüentment ens ofereixen?

Una altra calamitat, que també prové del concepte insultant que es té del públic, és la que resulta d'ordenar els programes no pas d'acord amb el valor de les pellícules. Es el que passava al Coliseum, on *De home a home* era projectat primerament i omplia el bo del programa una pellícula la qual era perfecta idiotesa. El mateix passà amb *La batalla dels sexes; Pirata de riu* i *La suprema simfonia,* projectats en primer lloc i abans de pellícules completament insignificants.

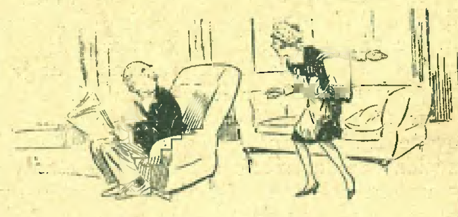

— Perdoni. Hi ha un senyor que s'espera, que el vol veure per una qüestió de vida o mort.

— Valga'm Déu!...

— Bones tardes. Sóc representant de la Companyia Redemptora de Segurs de Vida...

(Passing Show.)

L'artista. — ¿Hi ha alguna cosa bonica en aquest poble, que valgui la pena de veure-la?

El pagès. — Ja ho crec. Aneu al carrer Major i veureu la nova bomba de benzina que han posat davant del garatge.

(The Humorist.)

DE LES ARTS

L'escultor Rebull conferenciant excèntric

En *L'Aperitiu* de la setmana passada, Josep Maria de Sagarra glosava l'excentricisme de Joe Jackson. Si recordeu els saborosos comentaris del nostre poeta i si a més a més heu tingut la bona pensada d'anar a l'Olympia, em sembla que estareu d'acord en atorgar a l'excentricisme de Jackson una categoria artística de gran volada. El treball d'aquest meravellós excèntric és com... (Perdona, comprensiu lector, aquest sobtat aturament, però no vull amargar-te el gust d'aquell *Aperitiu* amb «una mena d'aigua mineral d'aquelles que ni piquen ni tenen gust de res».)

Doncs bé, si hi ha excèntrics admirables que fan vertaderes obres d'art, també hi ha grans artistes que fan divertides excentricitats. N'hi ha i n'hi ha hagut; però actualment, potser, més que mai.

Comparant aquesta alteració d'oficis, tot seguit veurem que queden millor els excèntrics. Vull dir que *l'art* de Joe Jackson és de molta més qualitat que — posem per cas — *l'excentricisme* de Joan Rebull exhibit en la seva passada conferència en el teatre Bartrina de Reus. Aquest desnivell quant al resultat no és, per altra banda, cap afront per als artistes, la missió dels quals, ENCARA, és realitzar obres belles. I com que, a més a més, el nostre públic no està avesat als malabarismes artístics, és molt natural que, quan aquests es manifesten, hi hagi un desgavell de comentaris i protestes, com la que hem rebut d'uns espectadors a l'esmentada conferència, amb la signatura «Uns lectors de MIRADOR» i en nom — segons diuen — «de tots els que vam anar a sentir En Rebull».

Copiem textualment aquesta comunicació.

Dibuix, per JOAN REBULL

AVANTGUARDISME

«L'escultor reusenc Joan Rebull volgué epatar els seus conciutadans amb una conferència d'avantguarda. *Lugar del suceso*: el Centre de Lectura. Tema: «Un bloc de paper, un home i un fonògraf». L'extravagància era esperada amb cert interès. Malgrat tot, al teatre del Centre hi hagué molt poca gent. Reus és ingrat.

»La conferència consistí en fumar un cigarret a la vista del públic, en tocar uns quants discos futuristes i en dibuixar amb el màximum de sensibilitat un curs complet de geometria elemental, amenitzat amb algun nu i unes quantes xifres enigmàtiques, entre elles un cinc que impressionà vivament la distingida concurrència. Aquesll cinc, segons digué En Rebull, després de la conferència, tenia tant de valor com una tela de Velàzquez. Llavors els amics que el voltaven ja no s'esveraren tant quan el mateix Rebull afirmà que la musiqueta dels discos valia més que una simfonia de Beethoven. Acabà la sessió amb la lectura d'uns pensaments completament personals i intransferibles, dels quals en transcrivim un parell: «Hi ha infants que neixen i creixen com una patata.» «Davant meu, un home de m... com un home de neu. Finalment, una inclinació de cap i les paraules ultra-avantguardistes.» He dit.

»Un concurrent aplegà les mans en sonores palmades; se'n comptaren tres o quatre. Al lluny, hom sentí la veu del vigilant del barri que responia: *Voy*!

»Una altra víctima lamentava que, a semblança dels anuncis de la Secció Excursionista de la casa, no s'hagués posat en els cartells anunciadors de la conferència la nota «Provisions individuals». L'encariment de les subsistències hauria fet que l'acte tingués una major ressonància, especialment entre els vegetarians.

»Els reusencs estan indignats amb el seu aprenent de fill illustre. Tant és així, que si a París s'organitza un altre acte de desgreuge com aleshores del monument a Fortuny, des de Reus no es cursarà ni el famós telegrama de la senyora Josefina Conrad.»

No solament per aquesta carta, sinó que també per les ressenyes aparegudes en el diari reusenc *Las Circunstancias*, sembla que els compatriotes de Rebull no van veure amb bons ulls ni bones orelles l'esmentada conferència. Aquest diari, entre d'altres coses, diu: «En Rebull posa una placa a la gramola, engega l'aparell i, mentre una música ingrata i una aiguardentosa veu, que parla amb anglès, ens castiga els oïds, el Sr. Rebull s'entreté en fer ratlles als fulls del bloc.

»...altra dona nua amb la seva corresponent tercera dimensió i... anant fent... ratlles i terceres dimensions, que eren arrencades del bloc tan bon punt fetes i... al sac, mentre la gramola no sabem si ens insultava o ens prenia el pèl.»

D'antuvi haig de fer constar que no vaig assistir a aquesta sorollosa conferència, i per tant, no sé si la *protesta* és general, però pels fragments transcrits i segons testimoni d'amics assistents a l'acte, sembla que la majoria de reusencs estan molt escandalitzats.

No pretenc pas defensar d'una manera absoluta l'excentricisme de l'escultor Rebull. Ja he dit que la seva tasca és fer bona escultura, i en aquest cas Rebull compleix admirablement, però, a la meva manera de veure, la majoria d'assistents al teatre Bartrina no van saber situar-se ni copsar l'excellència de l'espectacle. Calia, amics reusencs, destriar la part vertaderament suculenta de la conferència de l'excèntrica. Entre les *boutades* hi havia pensaments de fina percepció, com els següents:

«L'escultura ha de tancar com una circumferència. — L'escultura ha de tenir un pes natural, el pes d'un bloc de pedra. Un tros de ruïna grega és un fragment d'escultura.—Un fragment d'escultura civil actual és un tros de pedra. — L'escultura ha d'ocupar el mateix espai que ocupa una fulla.» I aquest: «La fumera del ble del meu quinqué barrina el blanc sostre de la meva cambra», el qual podria signar Cocteau, sense desmerèixer.

També calia desglosar la representació del guarisme 5 del perfil d'una dona nua. Un nu dibuixat per Rebull — senyors «Uns lectors de MIRADOR — és un bon dibuix, molt més bo del que vostès creuen, i val el *sacrifici* de passar per «un curs complet de geometria elemental». A més a més — i això és més greu —, la música dels discos «futuristes», *ingrata, d'aiguardentosa veu, insultant o de presa de pèl*, era una acurada selecció d'un discòfil intelligent, entre la qual hi havia: els Revellers, Jack Smith (*My and my shadow, Half a moon*), Layton and Jonsthon (*Blue river*), la bona qualitat de la qual és innecessari remarcar.

Si bé Rebull no va agradar com a conferenciant, sembla que el prestigi d'escultor, entre alguns seus conciutadans, no ha sofert gens amb tot i el seu repertori malabarista. Així ho fan constar en el diari *Las Circunstancias* els senyors Lluís Genius i A. Feliu.

Però, a tots «els reusencs que estan indignats amb el seu aprenent de fill illustre» els prego una mica de calma!, no s'enfadin ni s'excitin, senyors, que no n'hi ha per tant! Un altre dia ja ho farà millor, i potser portarà els discos del *Rigoletto* i del *Vals de las olas* i no dibuixarà cap 5, vaja! sinó marines a posta de sol i caps d'estudi al «somillo»; però penseu, volguts reusencs, que amb tot i les possibles excentricitats teniu amb Joan Rebull un dels escultors més importants de la nostra època; i això — per vosaltres que estimeu, tan justament, els vostres homes — bé val alguna cosa!

MÀRIUS GIFREDA

Waters Cardona. Vergara, 1

UN CONCURS

El far colombí

Totes les repúbliques americanes del Sud, a més a més els Estats Units de l'Amèrica del Nord, gent entremaliada, de la qual poc o molt tots hem sentit parlar, han tingut una pensada que quasi podríem anomenar el bé de Déu del colossalisme.

Malgrat el disgust que pugui sentir l'estàtua de La Llibertat, la gran palmatòria de Nova York, han ideat de bastir una altra llumenera, a honor i recordança de Cristòfol Colom, a Santo Domingo que, per ara, segueix essent la primera terra americana que topà, en la seva aventura, l'ardit navegant.

Aquest far, per a la construcció del qual s'ha obert un concurs internacional, no té assenyalada més que una condició: ha d'ésser el més gran del món. En compensació, no cal que els projectistes mirim prim d'un punt de vista econòmic. No vé d'un pam. Poden disposar de tots els cabals que vulguin. On no arribi el Sud, arribarà el Nord per a cobrir les despeses. La qüestió és que el far, encès o apagat, es vegi de lluny.

Aquesta idea d'obrir un ull gegant al bell mig de l'Amèrica, per bé que condemnat a fer pampallugues, és, potser, un xic simbòlic i tot.

* * *

Però, de moment, és positivament perillosa. I si no, aquí estan, és a dir, al Palau del Retir, de Madrid, els 400 projectes presentats al concurs. Per què el primer parpelleig, el primer ullet del far havia d'ésser a Madrid, on un Jurat acaba de fer la primera tria de deu projectes (crec que són deu), dels quals un sol d'espanyol, dels senyors Moya i Vaquero. Aquests projectes, ja seleccionats, aniran després a una ciutat americana — Río Janeiro, segons sembla — i allí triaràn definitivament el projecte que ha d'ésser bastit a Santo Domingo.

* * *

Aquí estan, hem dit, els 400 projectes. Potser quatrecents projectes, són massa projectes; però compleixen a bastament, perquè entre tots no arriben a ésser un Far. Demés, pot ser trobaríem que si són massa projectes són molt poca Arquitectura. Hi ha, certament, un devessall d'imaginació pastissera i, amb paciència, tot esguardantlos, es podria fer la història de la llum, des de la llumanera fins el reflector elèctric. Ultra això, hom podria arriscar teories novíssimes respecte l'escassa influència que l'element autòcton americà exerceix damunt la imaginació arquitectònica.

Russos, alemanys, americans, francesos, italians i espanyols han establert en aquest concurs — al qual, sigui dit de passada no han acudit les grans firmes mundials — un campionat per a la desfiguració de l'Arquitectura, que és tota ella mesura estricta i normal ponderació. El ciment armat n'ha armat certament de molt crespes. Des del projectiste que ha fantasiat un far colossal d'un gegantí automòbil fantasmal, fins aquell altra que ha duplicat la torre de Pisa unint per dalt dues columnes inclinades, passant per un altre que ha tingut per norma inspiratriu la mòmia de Tutankamon, entre els quatrecents projectes hi ha gairebé de tot, menys un veritable far. Això sí: no es pot negar que alguns projectes, un cop realitzats en proporcions degudes, foren fruiters (més exactament i arqueològicament *escrivanies*) molt escaients per a la taula d'un notari. (Ep, a condició que el notari no fos simplement *En Berenguera*, sinó, rotundament, *Don Mariano*, com a exemple).

Aquesta desorientació artística, aquesta desviació arquitectònica que fa que, en projectar un far, resulti una *mona de Pasqües*, paleses en tants i tants de projectes alemanys, francesos, etc., ha produït de primer entuvi un resultat tan exacte com injust: l'arquitectura serveix per a tot menys per a bastir un far. Pot ser fóra més prudent dir, atenent-nos a la quantitat tant com a la qualitat, que un far no serveix per a l'Arquitectura.

* * *

Pot ser per aquest camí arribaríem a trobar la raó justificativa de molts dels projectes que han estat exhibits al Retir.

Si no podem fer Arquitectura — es veu que han dit molts dels concursants — fem un xic de Jardineria." I fins alguns s'han arriscat a fer-hi una mica d'hortet. (Aquesta que vivim és, sens dubte, l'època de la imaginació atrevida.)

I en aquest rengle cal confessar que en sabem un niu. Tot allò dels jardins de Babilònia i de Nínive (està admès i exigit que sempre que es parla de Babilònia fa molt bonic d'anomenar Nínive), resta empallidit i mesquí, al costat d'aquesta embriaguesa de verdor, d'aquesta primaveral i gala floració exuberant a què s'han llançat els arquitectes colombins. Es el comble, la culminació, el capdamunt de tot, la punta dels cabells d'un sistema atractivol de la forasteralla que s'inícia en la modesta pensada, bucòlica i ferrocarrilaire, de premiar els *guardafrenos* que tinguin millor conreuat i amorosit el jardinet de la caseta. Ja és sabut l'afany millenari, la pruïja incontenible que llença tants d'homes a recòrrer el món per tal d'admirar els jardinets minúsculs que voregen els camins de ferro. Certament, per a afavorir el viatge a Amèrica potser hi mancava també el jardinet de la *casilla*. Santo Domingo rebrà sens dubte un obsequi inapreciable.

* * *

Diríeu si a molts arquiectectes el dibuix els ha fet perdre l'arquitectura.

No sabem pas què dir-hi. Però, en aquest concurs que estem comentant, hi ha dibuixos — i fins aquarelles — que fan d'allò més bonic.

Tinc molta por que, si s'escau a ésser triat un projecte amb jardí, els capitans de navili facin com el pagès i la crítica, en acostar-se a Santo Domingo. Massa bonic! A veure si amb taula de flors i verdura, s'han descuidat de fer funcionar el far.

RAFEL MARQUINA

Quin és el vostre paisatge preferit?

O. JUNYENT

El paisatge que prefereixo és el de la comarca gironina, per compendre aquesta les belleses del Pireneu, juntament amb les de l'Empordà i Costa Brava.

Per estar situades en aquesta regió les masies d'un caràcter més genuïnament català, i per les seves festes típiques d'un colorit inconfusible.

J. M. MARQUÈS - PUIG

El meu paisatge preferit és el de la ciutat de Barcelona, l'ambient natural de les nostres noies, que és potser el que a mi m'agrada més pintar en aquest món. El port, una perspectiva de cases vistes des d'un terrat, els plàtans de la Granvia... o també un canyissar, unes quantes atzavares, una figuera del Guinardó o d'Horta.

Em sembla, però, que no em seria difícil d'estimar pictòricament qualsevol altre paisatge de la nostra terra, sempre que l'hagués viscut un quant temps.

LLUÍS MERCADÉ

El paisatge que m'agrada més és sempre el que em surt millor.

JOAQUIM MONBRÚ

El paisatge que prefereixo és el més immediat per ésser el més conegut i lligat a la pròpia vida espiritual i sentimental.

Emperò, quan s'esmussa la facultat d'emoció per excés de familiaritat, un canvi de lloc em dóna ulls nous i, eclèctic, m'entusiasmo amb la gràcia somrient d'un poblet mariner o amb les pregoneses gemades d'alta muntanya, per reveure amb goig el dilecte paisatge dels afores de Barcelona tan matisat.

MARIAN PIDELASERRA

No sabria com dir-ho. El paisatge dels suburbis de la ciutat o el del cor de nostre Pireneu, el del Cap de Creus o el del Pla d'Urgell, tots són ben segur prou bells per enamorar a un pintor.

La meva preferència és sempre per al paisatge que estic pintant; per a mi, és aquell, en aquell moment, el que més m'estimo. Per altra part em sembla que a tot pintor li deu passar, si fa no fa, igual.

RÀFOLS

El de Vilanova.

E. C. RICART

Ara com ara, aquest:
Que no sigui gaire pintoresc.
El que ha estat intervingut per l'home.
Conreu
» i marges
» i casa
» i fins algun anunci feliçment cridaner.
Si és un riu, que no hi manqui un pontet.
Que s'aguanti per si sol i no marqui l'hora. (L'únic accident que tolero és l'Arc de Sant Martí.)
I si aquest paisatge no es pot pintar còmodament des d'una galeria, d'un baluard, d'un sopluig estant, me'n vaig a casa i pinto una natura morta.

A. SISQUELLA

En pintura, el paisatge és un accessori (com ho és també la figura). El públic ase només s'assimila als accessoris.

TOGORES

La Font d'Adam i Eva a Sardanyola.

VILA - PUIG

Considero un xic difícil contestar concretament aquesta pregunta. Amb tot, he de dir que circumstàncies especials han fet que la meva vida transcorregués sempre al Vallès, lloc on sóc nascut. Llevat de petites temporades en les quals he residit a fora d'ací, allà on més he desplegat activament la meva tasca de pintor és, com he dit abans, en aquest terrer vallesà, que és el terrer dels meus amors. I penso ésser exacte si dic que les meves millors coses les he pintades a Santiga, menut veïnatge situat a la part baixa de la comarca damunt esmentada, lloc lluminós de terres ondulants amb una petita església del segle XV, la qual té un campanar fet amb pedres moradenques que s'encenen a l'hora de la posta... Allí el paisatge és ample, és una vall que limita la muntanya dita de la Conreria i va fins a les terres altes on s'enfila l'esmaltina brillantor dels camps de blat. Puc dir que aquest és el paisatge que per a mi no té secrets, car l'he viscut amb amor i això m'ha fet copsar, si així pot dir-se, els seus imponderables encisos. No diré pas que sigui aquest el millor dels paisatges. Qui ho pot dir això? Així i tot, jo prefereixo el paisatge de referència per la seva llum, una llum que li ve de la mar, o millor dit, que la mar li envia per damunt de la muntanya en esplèndida trajectòria reverberant...

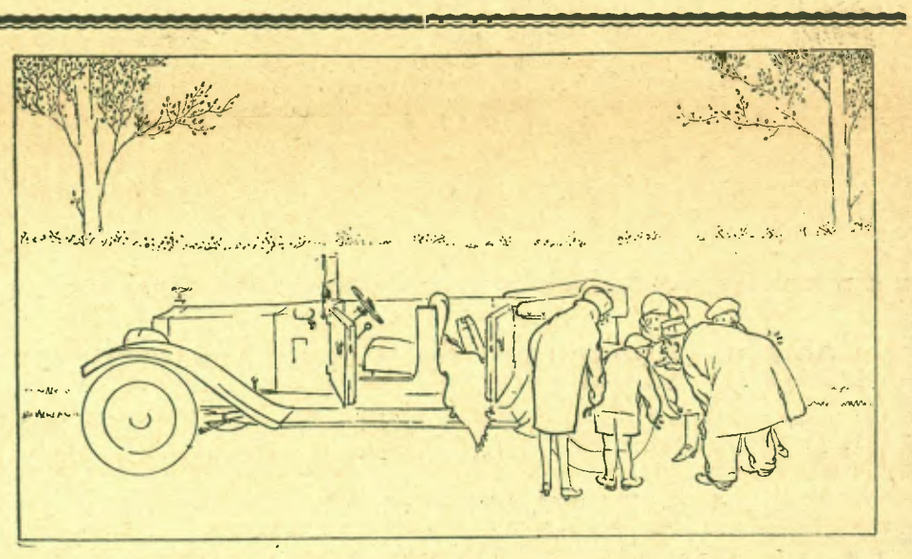

La primera rascada...

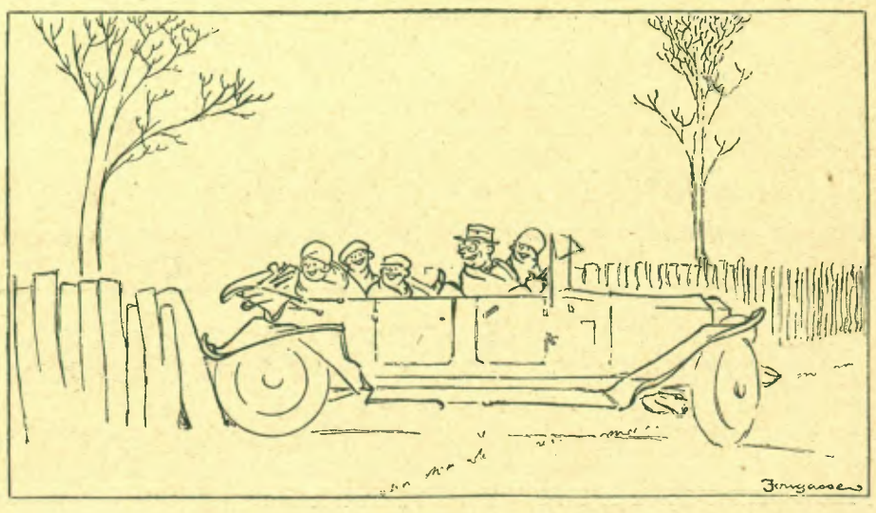

i l'última. (*Punch.*)

— Senyor jutge, vinc a saber si podria obtenir el divorci.

(*Judge.*)

Feu fer els vostres gravats en la
UNIÓ DE FOTOGRAVADORS
CORTS, 481 : Telèfon 33421

Afaiti's higiènicament
Afaiti's de pressa
Afaiti's bé

Com?

Usant la PASTA NIX

S'afaitarà ràpidament, agradablement, perfectament.

No li quedarà la cara irritada, no hi sentirà cremor o irritació després d'afaitar-se.

Eliminarà el sabó, la brotxa, els potets i tots els altres objectes tan exposats a cultivar microbis.

Demani-ho en perfumeries, drogueries, etc., al preu de 2'50 pessetes tub.

— I doncs, no us renteu mai?
— No cal, pel matí porto sacs de carbó i per les tardes en porto de farina.

(*Ric et Rac.*)

RAMON BES & C.A

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes y utillatge per les Arts Gràfiques

Carrer Ampla, 81, i Via Laietana, 4
Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telegràfica: DANIBES
BARCELONA

AFISA

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIUS

Director
Carles Ossorio
personal tecnic · contables
Layetana · 18 · pral. B
Especialitat industrial i utilitats
Abonaments

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vosté pateix d'**Albuminúria, Litiàsis úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.
CARRER HOSPITAL, 32, v SALMERÓN, 133

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Taller i despatx: ESCUDELLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10916

Braguers Reguladors
per a retenció absoluta de la trencadura.—Faixes de totes menes
Faixa-cotilla abdominal.—Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena
Més de cinquanta anys de practica són la millor garantia

"BABY-LAX"

El millor Laxant-Purgant

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Teleg.: "CARBUROS"
Mallorca, 234
BARCELONA
Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MANGANESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pesses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANÒMETRES i materials d'aportació per la SOLDADURA AUTÒGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

Subscriviu-vos a **MIRADOR**
SETMANARI CATALA
Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En .....
que viu a .....
carrer ..... *n.º* ..... *se subscriu a* **MIRADOR**
pel preu fixat de **2'50 ptes.** *trimestre.*
..... *de* ..... *de 19*.....
Signatura

A l'ESTADI pel

Les més grans manifestacions esportives.
El camí més ràpid, econòmic i curt de l'Estadi, és pel Funicular de Montjuich, que funciona continuament.

LES MATEIXES TARIFES DEL FUNICULAR

Pujada: **35 cèntims** - Baixada: **25 cèntims** - Pujada i baixada: **DOS RALS**

Tocant a l'estació del Funicular s'hi han instal·lat despatxos d'entrades

A l'estació del Funicular (Paral·lel, xamfrà carrer Nou de la Rambla) hi deixen els **tramvies** de Circumval·lació, el de Sans-Port i el de Can Tunis, com també la línia d'**autòmnibus** Drassanes-Sant Andreu.

IMP. LA NEOTIPIA
RBLA. CATALUNYA, 116 - BARCELONA